

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ
К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Међународни сајам књига „Трг од књиге 2011“ је изузетна културна манифестација која знатно употпуњује културну понуду Херцег Новог, лауреата престижне титуле – шампион културног туризма југоисточне Европе. Веома сам задовољна јер је Генерални конзулат Републике Србије управо у години када је отворен, успео да оствари складну сарадњу са Општином Херцег Нови и јавном установом Градска библиотека и читаоница Херцег Нови и да допринесе квалитету и садржајности сајма. Захваљујући нашем ангажовању и финансијској помоћи коју смо добили од Министарства културе, информисања и информационог друштва Републике Србије као специјални гост на свечаном отварању „Трга од књиге 2011“ наступио је академски хор „Collegium Musicum“ из Београда, под диригентском палицом Даринке Матић – Маровић. Концерт је био изузетно посећен, сценски и музички сјајно изведен, што је бројна публика наградила овацијама. Такође, као магистру библиотекарства и информатике, коме је књига увек први избор и за дружење и за куповину, драго ми је што сам имала прилику да присуствујем бројним књижевним садржајима а и да употпуним своју кућну библиотеку. *(Марина Јовићевић, генерални конзул Србије у Црној Гори)*

Заиста ме је орадостила сајамска атмосфера која надвладала туристичку вреву. И бројна публика пред Црквом, као на литургији, уверљив је податак о потреби и трајању Сајма, а све у славу књиге...*(Мошо Одаловић)*

Трг не престаје да живи..... *(Проф.др Зоран Живковић)*

Трг од књиге, по свему судећи, постаје не само у Херцег Новом него и у региону - култно место књиге. *(Миленко Пајић)*

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

ОРГАНИЗАТОРИ МЕЂУНАРОДНОГ САЈМА „ТРГ ОД КЊИГЕ“

**Општина Херцег – Нови
ЈУ Градска библиотека и читаоница Херцег – Нови
ЈУК Херцег фест
НВО Књижевна заједница Херцег – Нови**

◇ Извршни одбор:

Радован Божовић, Невенка Митровић, Биљана Ивановић

Савјет:

Проф. др Мило Ломпар

Др Горан Максимовић

Зоран Живковић

Гојко Божовић

Јанко Брајковић

Желидраг Никчевић

Невенка Митровић

Проф. др Драган Копривица

Селимир Радуловић

◇ PRESS служба и редакција Билтена "Трга од књиге"

**Витка Вујновић
Жељка Контић
Драгана Влаовић**

Градска библиотека и читаоница Херцег Нови

Tel: +382 31 321 900

+382 31 324 328

e-mail: biblhn@t-com.me

web: www.bibliotekaherceg-novi.org.rs

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

24.07.

ПИПИ ДУГА ЧАРАПА У КВИЗИОНЕРУ (позоришна представа за дјецу)

Пан театар (Београд) Режија: Оливера Викторовић

играју: Марта Милосављевић, Маријана Дугалић и Иван Иванов

МОЛИТВА ЗА МАМУ / Мошо Одаловић

У програму учествују: Мошо Одаловић, Дејан Ђонович и дјеца из Херцег-Новога

ПЕТ ДУНАВСКИХ ЧУДА / Зоран Живковић

Говоре: Проф. др Зоран Живковић и Проф. др Александар Јерков

ПИПИ ДУГА ЧАРАПА У КВИЗИОНЕРУ (позоришна представа за дјецу)

Оливера Викторовић: ТРГ ТРЕБА ЧУВАТИ

Београдски Пан театар већ неколико година гостује на Тргу од књиге, лани са представом „Весела веца“ ове године са „Пипи Дугом чарапом“, увијек у доброј атмосфери и на задовољство најмлађе позоришне и сајамске публике.

Сарадња са Тргом од књиге је кренула случајно али већ сам навикла да у овом термину дођемо у Херцег Нови. Сјајно је што је програм добро организован, што је препуно деце и што овај дечји дан има одјек какав и треба да има, каже Оливера Викторовић редитељ обје представе. Према њеним ријечима малишани су сјајно реаговали на представу. Због свега тога манифестацију треба неговати и развијати и наравно чувати овај део Херцег Новог, овај прелепи Трг где се сви програми одигравају, каже Оливера Викторовић.

Прошле године смо у Пан театру имали четири дечје представе, а бићу срећна ако ове године успемо да припремимо две, због финансијске ситуације. Обновићемо са новим глумцима. „Ружно паче“ које није играно две сезоне, а већ су стасала нека нова деца која свакако треба да погледају и ову причу, и у Херцег Новом, наравно, објашњава наша саговорница.

Први пут је на Тргу од књиге била Марта Милосављевић, глумица.

Каже да јој се јако допао сајам и да је обрадовало што је било пуно деце и што су цело време учествовала у представи

Дечја публика је искрена, они не знају да прикрију осећања била она позитивна или негативна, а овде су била одлична, сабира утиске након наступа на Тргу од књиге Марта Милосављевић.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

МОЛИТВА ЗА МАМУ / Мошо Одаловић

На Тргу од књиге нема љепшег дана од оног који је посвећен дјечи. Радознали, разиграни, спремни за нова знања, осмјехнути, и ове године пратили су и учествовали у одабраним програмима. Мошо Одаловић, Дејан Ђоновић и дјеца из Херцег Новог учинили су да Трг одише радошћу.

РАЗГОВОРИ НА ТРГУ ОД КЊИГЕ

Мошо Одаловић: У РЕТРОВИЗОРУ ПРИКУПЉЕНИХ СЛИЧИЦА

О Сајму

Скромно замишљен, хајде да речем - на шеталишту, Сајам књига у Х.Новом измиче тој мери у љупку, а својим концептом и вечерњим програмима - у драгоцену светковину, у важнија догађања. Заиста ме је орадостила сајамска атмосфера која успева да надвлада туристичку вреву. И бројна публика пред Црквом, као на литургији, уверљив је податак о потреби и трајању Сајма, а све у славу књиге и њеној одбрани у све агресивнијој понуди виртуелног слова.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

О промоцији књиге "Молитва за маму"

Уз сву промоциону пријатност, било је и нечег дирљивог, кад случај тако омами. Тачно пре пола века, приштинско "Јединство" штампа песмуљак, а испод исписано "фабричким" словима: Момчило Одаловић, ученик Основне школе "Браћа Аксић" - Липљан. Иста новинска кућа ове године објави "Молитву за маму"! Учинио ми се да све је циклично заокружено; више и нема потребе да се оглашавам. Уз то, промоција подно Кривошија. Отуд је, из Церовика (1921), стигао на Косово Андрија Одаловић, а ја, његов унук, био важан у постојбини свих Одаловића! Хвала вашој Библиотеци, Дејану Ђоновићу и оној лепој, даровитој деци!

О дечјој поезији данас

Како зналци кажу, српско песништво за децу у самом је европском врху. Имамо Змај Јовину певанију као уредно, узлетно, полазно поље - Ђопићу, Радовићу, Ршуму... и свима који пристижу. Узмимо, рецимо, феномен Ршума, видећемо да и даље у суседним државама, југосфере (како сада именују доскорашњи заједнички простор) још увек више знају његових - Ршумових - песама напамет, но из својих антологија. Пристигла је и сјајна нова песничка генерација, колико да успешно обавимо примопредају поетике различних времена... Наравно, пратим и песништво Црне Горе. Још увек се осећа непреболни одлазак Драгана Радуловића, слава му и милост. Својим именом, даром и жаром, разноликим умећима, појавом, оплеменио је и позлатио све чега се његов дух и рука дотакоше. Све што је за децу мајушно је и крхко: као цица, као зврчка, као лоптица-скочица, као песмица (уместо песма) ... Тако је и с пажњом посвећеном стваралаштву за децу: пажњица. Ваљда и егзистенцијални проблеми, па се сналази ко како зна, а често уз начело - отвори ми прозоре, да ти љубим спонзоре! Не волим онај високотиражни безобразлук, када неталентовани песник и осиротела учитељица, уз некакав рабат, подмећу деци којештарије. Уколико се то чини са огладнелом децом, а не подлеже судском гоњењу, срамно је.

Сећања и поезија

Када пишем, то чиним лако, под добром радном температуром. Зготовим књигу за десетак дана, а потом, до следеће, цртујем понешто, илуструјем... често бежећ' у баштованлук. Важан биографски податак је да сам рођен у десетици: пет кћери и пет синова у мојих родитеља!

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Заиста згодно, чим се пробудим, већ сам у вртићу. Отуд у мојим песмама обиље породичних слика и ситуација. Понекад ми се, за столом, учини да сам песму коју у том трену пишем, одавно написао, а то што је стављам на папир, само је технички део посла. Или, да будем прецизнији, одговором јаснији, сећања су ретровизор прикупљених сећања и сличица одавнелог детињства.

Ово мало приче довршио бих научењем Душка Трифуновића. Рече ми негде: - Стари мој, кад си с новинарима, нек те питају шта оће, а ти причај оно што ти се прича! У том следу, потрошио бих који редак, колико да поздравим добре људе које упознах у Новом и драгу родбину, шљеглу с Кривошија, да ми пљешће на Тргу.

ПЕТ ДУНАВСКИХ ЧУДА / Зоран Живковић

Александар Јерков: ПЕТ МОСТОВА КАО АРЕАЛ КУЛТУРА И ПРОСТОРА

Проф. др. Александар Јерков, у уводној ријечи је истакао необичност пројекта „Пет дунавских чуда“ и чињеницу да је један од идентификатора у историји српске литературе неоспорно - мост. Његов симболички контекст везан је и за роман нашег нобеловца Ива Андрића, али мост није само књижевни знак који у литератури функционише сам за себе већ и један традицијски означитељ.

Када ослоните своје писање на фигуру моста који је недовршени главни јунак Андрићевог романа онда успостављате и нетипчни дијалог у историји литературе. Није неопходно да постоје чврсте везе између две књиге, али културни или интеркултурни дијалози говоре о потпуној унутрашњој саживљености и припадности једне литературе. То за нас има једну посебну динамику зато што је овај роман мозаичке структуре и што је она везана за један однос који се састоји од одређених пространава. Ових пет мостова који спајају просторе од Регенсбурга до Новог Сада, чине један ареал култура и простора.

То је дакле једно место у коме се најразличитији модели живота усаглашавају једни са другима али истовремено боре за превласт. Није тешко подсетити колико је страшних ратова вођено на овом терену. Није тешко подсетити и на то да су се судбина а и историја преламале на овом терену. Није тешко подсетити на то да су се питање нововековне српске писмености одлучивале на овом терену. Српска књижевности настаје управо на овом простору у домену од Трста до Харкова од Регенсбурга до Лајпцига дакле у доменима у којима се та култура одвијала у емиграцији, изганству са наших природних балканских простора.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Зоран Живковић је продро у сами домен приче која неке може бити страшно занимљива, необична и неодољива, у којој се поред сваког од мостова развијају животи у којима се развијају мистерије. Није само реч о роману путовања, већ је реч о судбини једног традицијског комплекса везаности за једну успомену и за једно нововековље у коме је српска писменост дала велике резултате. У тим високим резултатима она мора саму себе да препозна и у изазову који стоји пред нама. Писац одговара на питање европских интеграција, места наших држава, народа, култура, тако да се ухватио у коштац са веома тешком темом, темом која на један начин подсећа на све оно што нам историја уме, некад веома брутално, да прикаже.. Он се додирује и питања шта ће бити са књижевношћу уопште, као ће изгледати књижевност за 10, 15 година....Може ли фигура писца и фигура чуда, која увек иду уз писање, да нас спасе, да нас изузме из ланца догађаја чији смо сведоци. Да ли књиге и књижевност, култура писмености одлазе у други план у односу на слике, комуникацију и културу брзе размене информација. Зоран Живковић је писац који је

чврсто и непосредно везан за дуги традицијски корпус српске литарутре који у исти мах успоставља интеркултуралн и дијалог са оним што су данас савремене теме европских интеграција и положај српске писмености. С друге стране је писац који има склоност ка маломе и деликатном, и који уме да говори о стварима о којима се мало говори.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Зашто је Зоран Живковић застао баш у Новом Саду, када од Новог Сада до ушћа Дунава има скоро више него од Регенсбурга до Новог Сада. Око тога би се могла извући једна врста политичко - поетичке динамике романа. Али за тим нема потребе. Динамика тог односа између Регенсбурга до Новог Сада за разлику од односа између Београда и Констанце, је једна врста динамике у којој смо истовремено и господари својих судбина и таоци онога што нам је унапред задато. Он пише о стварима које су могу дешавати било када и било где и тако да људи на најразличитијим меридијанима света проналазе у његовим текстовим изворе задовољства. Када малим људима и великим знацима људских субина дозволи да се на таквим местима сусретну са самим собом и са другим људима онда Зоран Живковић добија препознатљиву боју, боју драме наших осећања и наших проблема. Српска књижевност нема данас писца који пише са таквом пажњом и топлоном.

РАЗГОВОРИ НА ТРГУ ОД КЊИГЕ

Проф. др Зоран Живковић: КЊИГА ЈЕ КАО И РИЈЕЧ - НЕУНИШТИВА

О Тргу од књиге:

Ово ми је била прва прилика да дођем у Херцег Нови и будем на овој манифестацији, и знам да ће ово изгледати као једна врста комплимента који се рутински даје, али молим вас да га не схватите тако. Ја сам уистину очаран свим што сам видио овде. Пре свега место је сајажно, један природни амфитеатар, градски простор који се претвара у епицентар културе - то је нешто на чему би вам много већи и озбиљнији, светски градови позавидели. Простор је искоришћен на најбољи начин, трг не престаје да живи а они које интересују програми манифестације, који се у другим околностима приређују у затвореним просторима, не губе пажњу и не омета их живот који тече око њих. Враћамо се заправо на античку агору на којој се одигравао живот, те имам утисак да се налазим на грчкој агори у зрелом лету, када се у једном делу трга одиграва скуп на коме говоре Платон или Аристотел, а на другом живот тече нормално. Јединствен је овај простор. Чувајте га!

Каква је будућност књиге?

Пре него што је изумљено штампарство књига је постојала у рукописном облику, а када смо почетком 21. века почели да прелазимо на дигитално издаваштво она се појавила у дигиталном облику.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

И како ја то тумачим, није ствар у томе на чему читамо, *Рат и мир* ће бити ремек дело да ли га читали у најјефтинијем џепном издању, луксузном - са кожним повезом или на екрану некаквог дигиталног читача. Битно је значи шта се чита, не са чега се чита. Мислим да ће та дигитална револуција у коју смо закорачили имати коначно добре последице. Књига која је била у једној дефанзиви, када се прилагодила дигиталној револуцији биће доступнија. Уосталом, књига је неуништива зато што је реч неуништива.

Био сам недавно у Египту и видео сам пирамиде које су старе око 4000 година. Круне се, старе су, пропадају, али речи које су изговорене за време када су оне зидане су неокрњене, са нама су и данас. Ја често наводим вапај једног египатског писара од кога нас дели око 3 500 година, који је у незнању узвикнуо: „Боже о чему да пишем када је све већ написао“ То наведем својим студентима када им понестане надахнућа и када кажу да је све написано. Речи тог писара одјекују и данас сасвим јасно и нимало окрњено. Та реч је суштаствена, неописива, ми је чујемо, и када не буде више пирамида ми ћемо кристално јасно да чујемо ту реч. Не треба губити веру у реч, Истрајна је она. Све ће она да преживи и једино ће на крају она да остане. Баш као што на почетку беше реч.

Шта слиједи послје „Пет дунавских чуда“?

Следи прича коју сам премијерно прочитао на Тргу – Сусрет испред куће, која је на неки начин симболичко заокружење мог дружења са прозом. Ја сам ту причу написао посебним поводом. Један од водећих америчких часописа - Светска књижевност данас - донеће у броју од октобра и новембра темат о мојој прози – то је изванредна част. Имао сам обавезу да тим поводом напишем нешто ново, па је овде била прилика да ту причу премијерно прочитам. Мени остаје нада да ће ме неке сличне околности, у којима нећу моћи да кажем не, довести до тога да наставим да пишем. Међутим, овога часа, јер сам мало уморан, још сам у неком пасивном односу. Али проћи ће то, и писци су неуништиви....

25.07.

ТУ САМ, У ТАМИ: омаж пјеснику Новици Тадићу
Говори: Гојко Божовић, главни уредник Архипелага

ДОК АНЂЕЛИ СПАВАЈУ / Марина Рајевић-Савић
Говоре: Марина Рајевић-Савић и Желидраг Никчевић, књижевни критичар

ГОСПОДАРИЦА АНА / Зорица Кубуровић
Говоре: Др Зорица Кубуровић и Катарина Брајовић-Никчевић, књижевни критичар

ПЕСМА С ОСТРВА СИРОЧАДИ / Селимир Радуловић
Говоре: Селимир Радуловић и Зоран Живковић, главни уредник Нолита

ТУ САМ, У ТАМИ: омаж пјеснику Новици Тадићу

Гојко Божовић: ЈЕ ЛИ УТИХНУЛА СПОСОБНОСТ ДА ЧУЈЕМО ПЈЕСНИКЕ?

Има једна стара истина која каже да се песник не постаје него се песник рађа. Тој истини можемо да придружимо искуство - да с песниковом смрћу не замиру његови стихови, и да све посведичимо у случају песника Новице Тадића и његових стихова који су настајали у временском распону од четири деценије, и који су увек изнова обликовали један временски простор и простор смисла и значења и који су у српској поезији у другој половини 20. века обликовали највеће вредности, била прва оцена Тадићевог пјесништва, коју је дао Гојко Божовић.

Новица Тадић је изабрао да буде на маргини друштвеног живота , на маргини књижевног живота, свесно - увек по страни, али је у својој поезији увек и по правилу говорио неке од најважнијих ствари које су у српској поезији новијег времена изречене. То може бити мало парадоксално - неко са јавне друштвене позиције која је позиција свесно изабране маргине - говори централне ствари властитог времена и основна питања властите егзистенције.

Када читамо стихове Новице Тадића видимо колико је он на аутентичан начин изражавао властито време, суштински се бавио стварима властитог времена и егзистенције.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Новица Тадић је рођен у Смиријечну у Пиви и у једној о својих последњих песама рекао је нешто о томе, али је читава његова књижевна каријера везана за Београд. Добио је практично све важније књижевне награде за своју поезију али се није много радовао наградама. Више је признавао неку врсту читалачког беседништва и дијалога него што је чезнуо за јавним признањима. Веома рано је препознат као важан и драгоцен песнички глас, аутентичан, непоновљив у својим вредностима и суштинама, један од најзначајнијих у новој српској поезији. Када Новица Тадић започиње своју песничку авантуру оно што је доминантно у српској поезији је поезија веризма - једна врста покушаја да се кроз поезију испитује стварност. Код Новице Тадића тај веризам није једнозначан, он је врло јасан, слојевит, сложен, показује читав низ прелаза, постоји друштвена критика, читав низ песама које на суштински начин критикују политичке оквире нашег постојања. Али, пре свега видимо да у његовим стиховима постоји један снажан повод који говори о суштинским критикама модерне цивилизације. Од самог почетка, од књиге *Смрт у столици* па до завршних збирки *Тамне ствари* и *Ту сам у тамни*, постоји низ ситуација, сцена, ликова какви нису постојали у српској поезији пре Тадића.

И по томе је он јединствен. Обликовао је властити свет. Он је описивао врло индивидуализовано фрагменте који говоре о модерном свету, модерном човеку, о његовој судбини који јесу у знаку пада, у знаку удеса. Која су то бића, које су то представе, које су то сцене које се појављују у поезији Новице Тадића? То су тамни пењач, разне врсте биља које у његовој поезији оживљава готово у људском смислу и доноси један осећај тескобе, језе, опасности. У својим завршним стиховима доноси Тадић одговоре на та осећања језе, опасности, тескобе, све те изазове чији демонски лик, у читавој песничкој каријери, непрестано сугерише. Свет јесте нека врста изгубљеног дома. У последној књизи песама коју је приредио али која за његовог живота није објављена *Ту сам у тамни*, Тадић има један снажан стих „*Свет је изгубљени завичај*“.

На другој страни, у његовим књигама *Непосредни сапутници*, *Окриље*, *Тамне ствари*, па све до ове *Ту сам у тамни*, видимо како се обликује једна другачија интонација, нови лик поезије. У последњих десет година написао је највише песничких молитви на српском језику.

И упоредо са тим писао је стихове у којима видимо један гротескни карневал модерног света, једну суштинску битку модерне цивилизације али је истовремено написао вапијуће молитве за смислом.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

На први поглед могли бисмо рећи да је то од њега неочекивано, међутим, мени то делује врло логично јер је тај човек искусио сав пад и удес модерног света и модерног човека и написао много песама о томе, али је пожелео да препозна једну врсту смисла који је човеку, тако удесном, потребан. Стихове Новице Тадића препознајемо пре свега, по једној врсти сведености израза одакле говори веома сажето, језгровито, веома оштрим муњевитим речима, ми можемо казати да његови стихови обликују једно несвакидашње искуство модерног човека. Врхунац његовог песничког сваралашпта је књига песама *Ту сам у таму*. Он је ту књигу радио за живота, обликовао је све песме као завршне песничке целине, дао је коначан распоред свих песама, али није дочекао да књига буде објављена, она ће бити објављена у издању Архипелага, и онима који су га читали и који ће то тек да ураде, заправо ће показати једну важну истину. Показаће да у поезији Новице Тадића имамо можда један од најсложенијих песничких текстова, да у његовој поезији ми препознајемо једну од најважнијих истина које су о модерном човеку и модерном свету казани на српском језику у новијем времену. То јесте највише што од једног песника можемо очекивати и ако би се сетили оне мисли „да није питање да ли су утихнули песници већ је право питање да ли је утихнула наша способност да чујемо оно што нам песници говоре“ онда је време да на примеру Новице Тадића, проверимо ту нашу способност.

ДОК АНЂЕЛИ СПАВАЈУ - Марина Рајевић-Савић

Марина Рајевић Савић: САГОВОРНИЦИ ПОСТАЈУ ДИО ЖИВОТА

Нисам ни сањала да ће моје телевизијске емисије и интервјуи да се нађу међу корицама књига, а сада сам сигурна да емисије буду и прођу, забораве се – а оно што се нађе међу корицама књиге, као мали, златни ковчег, путује ка будућности. Поносна сам зато што су међу корицама ових књига нека заиста велика имена наше културе, из света спорта и музике а оно што је посебно занимљиво јесте да је тај циклус заправо почео интервјуом са његовом светошћу Патријархом Павлом. Он је био први гост у новом циклусу емисија на БК телевизији, рекла је у уводној ријечи Марина Рајевић Савић.

Емисију "Док анђели спавају" почела сам да радим, тако је и добила назив, док су моја деца била мала, а мислим да је сваки телевизијски аутор тада некако најаутентичнији и његова питања су тада најискренија.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Била сам бескрајно заинтересована за то како да их васпитам и занимало ме да чујем од чувених, познатих људи како то они васпитавају децу. Заиста је то у то време - '92/'93 године је било доста необично да деца познатих људи говоре о њима а да они то не знају или да они то тек после виде. Било је и доста изненађења, и сазнања колико ми заправо не знамо како нас наша деца посматрају и колико смо ми њима правили пример... Касније се тај назив "Док анђели спавају" претворио у нешто симболично; ја сам почела да разговарам са различитим људима о различитим темама, а увек ми је било интересантно питање - откуд то да још постоји интересовање за ове разговоре који су емитовани давно. Схватила сам да је то зато што су они говорили о неким ванвременским темама и што било која од тих емисија да се прикаже данас она би опет била актуелна јер се нисам ни у једном тренутку везивала за неку политичку или било коју другу ситуацију. Говорили смо о суштини – о трагању за смислом. Све те људе, познате и непознате, повезује та нит тражења излаза у различитим ситуацијама.

Сећам се великих људи као што су Љуба Поповић – сликар који живи у Паризу, Милић од Мачве, обојица имају једну заједничку црту – питали су – зар би могли да насликају та силна платна да су се бавили децом, да су шетали децу у парку... Али, деси се и њима – да у неким позним годинама пожелеле те неке једноставне, људске, ситне радости. Неки људи, а то је потврдио и наш геније Емир Кустурица, остану уствари велика деца, и сматрају да су највећи људи и највећа деца, спремна на игру у сваком тренутку.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

И о томе смо говорили и то је оно што ме радује – тај повратак у детињство их је све врло занимао.

Припремам већ четврту књигу. Пре неких месец дана је трагично погинуо наш познати издавач Владимир Димитријевић, издавач захваљујући којем су у Француској могли да читају дела наших највећих писаца. Тужна сам због тога јер он је био и наш породични пријатељ, али и срећна што ћу моћи да интервју са њим објавим и на тај начин подсетим нека млада поколења, неке људе који су заљубљеници у књигу, да је он постојао и да је био јако важан. Управо то је био циљ и тих телевизијских интервјуа и ових књига.

А телевизијске емисије се памте једино уколико се упамти, то сам из неког свог искуства схватила, барем по једна реченица. Ја сам телевизијске интервјуе, односно разговоре у књизи, називала по тим мудрим реченицама мојих гостију и схватила колико су важни јер их се сећам у сваком тренутку. Често ме питају и да ли су моји саговорници утицали на мене, и да ли сам ја утицала на њих. То је увек била једна размена пред телевизијским камерама. Да је размена осећам и данас, осећам све њих као део мог живота. Тада, када сам имала 30, била сам много смела. Данас заиста не бих била спремна да се упуштам у неке авантуре, јер су ме коштале. Ако питате да ли новинара, да ли телевизијског аутора који се уноси и троши себе, емоције могу да га омету у раду? Одговор је - да. Али, са годинама то се помало губи и онда постајете рационалнији и схватате да то некако морате друкчије да радите и да савлађујете своје емоције. Ова књига има уводне текстове за интервјуе, говорим о себи и о својим гостима данас – имам неке осврте и откривам како ја данас заправо видим: рецимо Дуцу Симоновића, Матију Бећковића, владика Порфирија, владика Григорија или Емира Кустирицу...

Желидраг Никчевић: СЛУХ ЗА ТАЈНУ И РИЈЕЧ ДРУГОГ

Као драгоцен издавачки подухват Службеног гласника представио је трокњижје "Док анђели спавају" Марине Рајевић – Савић, књижевни критичар и један од уредника у овој издавачкој кући Желидраг Никчевић.

У три пажљиво опремљене и корисне књиге, свједочанство једне епохе коју живимо, сабрани су разговори пред камерама Марине Рајевић-Савић са познатим, непознатим, занимљивим личностима, у широком временском распону.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Оне су и свједочанство једног личног ангажмана, племените жеље и напора да се интелектуални и морални аспекти наше збиље региструју "in vivo" и да се сачувају од заборавља.

У овим књигама, ауторство јесте важно, јер ауторка има осим изразите индивидуалности и изразиту креативност, веома је упућена у квалитет тог нашег јавног дискурса, нарочито медијске сцене. А опет – то бих желио да истакнем, на неки необичан начин то ауторство као и да није пресудно јер се током читања, ако сте довољно пажљиви, помала један заједнички тон, један осјећај заједничког посла, уствари солидарности као и саборности јер се све те заједничке судбине, ти веома различити гласови преплићу и повезују; суптилно се повезује све као да их води једна иста нит а то је, наравно, заслуга Марине Рајевић, њена знатижеља и њена љубав према саговорницима и према нама који све то читамо.

Иначе, често се каже, са доста разлога, да ми живимо у времену непажљивих и површних слушалаца. Обично нас не занима шта други каже или журимо да преко његових ријечи изговоримо своје сопствене. Онда то, наравно, више није дијалог, није људски сусрет него су то монолози без смисла и одјека. Потпуно супротно од тога урадила је Марина Рајевић-Савић.

Хтио сам да нагласим тај њен изворни курс који је водио од почетка, ту њену жељу да из непосредне близине, а опет са једном отменом дистанцом – што је врло важна финеса у директним разговорима, да се широкој јавности представе људи који заиста имају шта да кажу и чине то на импресиван начин. Наравно, под условом, да сте и ви као саговорник и као водитељ разговора довољно компетентни, довољно деликатни, да сте без остатка и обузети том магијом разговарања, приповиједања или, најпростије речено, да знате кога питате и шта га питате. Марина Рајевић - Савић разговарала је уживо, и то је заиста врста професионалних подвига, а готово да нема области стваралаштва у којој није пронашла баш врхунског саговорника, па нема ни животне сфере коју ти њени саговорници нису у тим разговорима не само додирнули него и ушли у дубину те сфере.

Почаствован сам што могу, у име Службеног гласника, да нагласим да ми не правимо само некакве званичне и уштогљене књиге него и овако маштовите, дирљиве и људски племените књиге.

Сад кад је сав тај непосредни животни дах из људских разговора положен на папир и када нам стоји на располагању као литература, тек сад се види колико је ту озбиљности, одговорности, пажње и осјећајности уложено, као да се тек сад коначно оцртава и може да препозна тај лик, тај портрет који је Марина имала у виду бирајући своје саговорнике и мамећи од њих оно најдрагоцјеније, оно што заиста остаје.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Сигурно није био нимало једноставан посао – да се опстаје на таквој разговорној и тонској, па и интелектуалној висини, са тим људима који углавном представљају нашу елиту, изрекне и директно сопствена ријеч, да се промишљено и храбро гради тај утисак о сваком саговорнику, да се сопствена сензибилност уплиће у, ипак, туђу сензибилност. Кад би то било лако ми бисмо имали превише оваквих књига из поменутог нашег медијског хаоса али, ето, имамо засад само ове три и у њима читалац може да ужива без страха да ће, рецимо, нека емисија бити склоњена или да су неке идеје незгодне, да су неки људи можда неподобни или несаслушани; тога више нема.

Марина Рајевић – Савић и сама има доста узбудљиву животну путању, са доста искушења јер није ескивирала изазов и није бирала никада лакши пут, и ваљда је зато и у овом послу била тако прецизна и тако солидарна, са толико слуха за ту тајну другог, са толико срца за његову невољу и са толико доброте да то животно богатство и животно искуство подјели са нама.

ГОСПОДАРИЦА АНА / Зорица Кубуровић

Зорица Кубуровић: ПРЕПОЗНАВАЊЕ ДУХОВНОГ НАСЛИЈЕЂА

Како је настајао роман „Господарица Ана“ испричала је Зорица Кубуровић пред сајамском публиком откривајући још једном да дјело у аутору може да зри годинама.

Роман сам писала десетак година, а почела сам о Ани да мислим док сам била девојчица. Сањала сам је сваке ноћи када је било тешко, сањала сам да морам да се удам, јер ја то морам да урадим, јер ја то некеме дугујем. Онда сам једнога дана, изненада, написала девет песама о жени од рода Немањића коју удају да ми се обезбедио мир Србији. Прошло је много година и почела сам да пишем књигу од средине, без икакве свести о садржају. Почела сам да пишем о разговору између једног јунака и господарице Ане. Полако и слојевито сам писала и полако је сазрела и сама док сам је писала.. Читала сам и историју.... Дуго је синопсис књиге био код мене, премда је један часопис откупио књигу није је објавио, а када је на крају објављена зачудила сам се што је прилично обимна, што се у њој налазе јако озбиљне ствари, нпр. беседа Св Саве у Жичи на Спасовдан, који је аутентични превод Владике Атанасија. Мислила сам да ће таква бити тешка за читаоце али она је за веома кратко време доживела два издања.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Често ми се јављају људи који имају тај осећај да се духовно наслеђе 12. и 13. века налази негде у њима, да су заправо они само себе подсетили на то време, читајући Господарицу Ану.

У том средњем веку жене су биле владарке, биле су учене, предавале су видарке које су биле професорске медицине. Значи да та идеја о жени као безначајном људском бићу, не стоји, посебно не када је жена- жена и мајка... Када би жена била другоразредно биће у Божјим очима, шта би мени значило Бог и религија. Полако сам размишљала о делу по делу мени доступне теолошке литературе, написала сам и есеј -Пут жене - где сам говорила о месту жене у православљу. Написала сам у ствари писмо, које сам мало стилизовала и послала владикама Атанасију и Григорију а они су ми послали коректуру за књигу. Тако да је од тога настала књига која је врло брзо нестала - а било је објављено неких 1000 примерака. Многи делови из тог есеја су касније објављивани у великим зборницима који су озбиљно говорили о жени у православљу. Ја сам тиме, на неки начин, била збуњена и поласкана. Питала сам се где ми је ту место, једино можда у искрености разматрања тог проблема.

У књизи се много говори о болестима које су харале у 12. и 13. веку у Србији и Цариграду и Венецији, једна од најстрашнијих пошести коју су донели крсташки ратови била је куга. Куга је била страховита у српским земљама, јер је дошла после братоубилачког рата између Вукана

и Стефана Немањића, после немаштине..после глади. После свега тога, са доласком моштију Св Симеона у Србију, полако је долазио и мир и почео је да се успоставља ред. То мало људи почело је да доживљава преображај - духовни па затим и световни и Србија је, захваљујући великом богатству које се ископавало у рудницима сребра на Копаонику, постала за Европу оно што је Блиски исток данас за свет. Одједном је економска снага земље порасла и кренуло се ка бољитку.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Кад пишете историјски роман морате да имате представу о томе да ли ваш јунак носи чарапе, како спава, да ли спава обучен, значи представу о сваком детаљу и то истраживање ми је представљало право задовољство. Ја сам Господарицу Ану ставила у близину великих историјских ликова, у близину двора Немањића а најтеже ми је било око осмишљавања лика Св Саве. Толико сам се плашила да не погрешим у тумачењу тог лика, да сам узимала све што сам налазила у житијама али пазећи да не употребим светитеља као лик из књиге. То ми је било најтеже у свему, баш као што је било тешко схватити праву величину утицаја коју је је Св Сава имао на то време, утицаја који је имао на српски народ до данашњих дана...

Катарина Брајовић: БИОГРАФСКА БАЈКА О ДУХОВНОМ САЗРИЈЕВАЊУ

Роман Господарица Ана, детаљна и пажљива реконструкција далеке епохе, у пет књига, обухвата временски период од 1176. до 1242. године и просторе ондашњег Раса, односно Србије, Венеције, али и многе друге, по потреби приповједног тока, и данас егзотичне предјеле, ширећи се маргинама преко, у то доба познате геостратешке мапе свијета. Да би се створио вербални декор у чијем ће оквиру главна јунакиња из наслова романа, господарица Ана, одиграти своје животне драме било је потребно десетљеће проучавања историје. Но, та стварносна потка није изведена само из политичке историје, иако је и тај ниво приче веома развијен и пресудан за бројне биографске завијутке и оне фаталне преокрете у животној причи господарице Ане, већ се приповједни ток матично усмјерава и на историју средњовјековне медицине, анатомије и фитофармације. Коначно, ова прича о успонима и падовима замишљене средњовјековне племкиње не би била потпуна да није проткана узлазном линијом духовног сазријевања јунакиње, која је води до потпуне предаје монашком завјету.

Жанровска структура овог романа такође проистиче из средњовјековних образаца хагиографије, с једне, и витешког романа, с друге стране, какви су се, казују историчари, и читали на дворовима Немањића. Разуђена структура романа ослања се на интертекстуалну комуникацију, па су чак инкорпорисани и дјелови средњовјековне прозе и историјских докумената у приповједно ткиво, што је посебан допринос увјерљивости прозног свијета Господарице Ане, али и прилика за нова читања најсвјетлијих страница духовних поука и мисли чији значај данас треба поново да пронађемо. Танка је и линија која раздваја свијет јунака овог романа: неки су конструисани према историјским личностима, а други су само производ имагинације аутора.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Тако је и прича о господарици Ани, јунакињи ове сторије, само могућа прошлост која се, ипак, није догодила, иако јој је обезбјеђен сасвим увјерљиви стварносни оквир.

Ово је витешки роман, иако је, што је сасвим изван жанровског канона, јунак једна племкиња. Она у младости овладава свим јуначким вјештинама, не уздражава се да тргне мач, да се упусти у борбу прса у прса, а јаше као и сваки други витез. Она је необична по образовању које се ослањало на Аристотелову логику, а мање на црквену догматику. Познаје језике, поезију и политику... Она је и градитељ, просветитељ и организатор, вјешт предузетник и економиста. Пред њом је и просперитетни брак, кроз који ће се спојити лијепо и корисно, лијепо у љубавном смислу, а корисно у политичком. За њену тјелесну супериорност задужен је витез Алитној, а за духовно уздигнуће инок Јован. Већ из овог крокија можете да наслутите идеалну јунакињу пред којом су бројна искушења и животне замке, која пада и диже се, која проширује границе и поставља нове, жудећи за слободом и знањем, за правдом и чашћу. Она је нека врста и ране заступнице равноправности полова, имагинарна феминисткиња, свакако представник неког времена које ће тек доћи у времену које још није прошло.

По изазову своје струке, ауторка је својој јунакињи приписала једну ријетку страст, а то је страст према медицини, вјештини на коју се у срењем вијеку гледало много реалистичније него данас. Жена која се бави лијечењем, увијек је на ивици да буде препозната као вјештица, као сљедбеник мрачних сила, као што се и медицина није много разликовала од врачања. То је вријеме кад се зачиње модерна европска медицина и одговарајућа инфраструктура која је пратила њен развој, прије свега у окриљу цркве. Црква је, наиме, прва установа која је медицину издвојила из мрака индивидуланих покушаја и дала јој општу социјалну функцију, прије свега кроз потребу супротстављања пошастима, оним страшним болестима које нису бирале жртве и односиле су на милионе живота, као што су куга и лепра, чему су посвећена читава поглавља овог романа.

Баш у лику господарице Ане постигнут је укрштај између арапске, византијске и европске стратегије лијечења који је њеном искуству посредован кроз ликове владарке Сабахе, инока Јована и љекара Исака Сине, код кога је у Венецији учила анатомију људскога тијела.

Биографска бајка о господарици Ани ипак је сага о духовном сазревању, о сталној тежњи бића људског да ступи на пут Божји...Искушење, гријех, патња, очишћење, испуљење, уланчени у оштру спиралу успона или пада, просвијетљена или мрака, као пут животне и духовне мудрости господарице Ане, испреплетани бројним причама и судбинама ликова, чине ову књигу занимљивим и поучним штивом.

РАЗГОВОРИ НА ТРГУ ОД КЊИГЕ

Др Зорица Кубуровић: ПИСАЊЕ ЈЕ КАО ЛИЈЕЧЕЊЕ

О Тргу од књиге:

Ви пратите све и што је, по мени, веома значајно у књижевности, а тај свет који је седео и слушао са пажњом четири врло различите промоције; мени је био веома интересантан, све је било врло лепо. Долазила сам на сајмове у Херцег Новом и раније, једном сам чак чамцем дошла са Роса да чујемо о једној књизи која ме је занимала; само најлепше могу да кажем о овом сајму.

У „Господарици Ани“ пишете између осталог о оданости и љубави према дјечи, породици, земљи, на жалост данас то више нису вриједности које су у првом плану, а неоспорно би требало да буду. Како их заштитити, расвијати?

Ја мислим да су, код сваког народа који претендује да буде историјски, значи да траје у историји, да траје у времену, та осећања један од услова опстанка и постојања. Свет и други народи могу бити пријатељски наклоњени у једном делу историје али вас напосто прогутају макар и ненамерно у другом, ако ви не памтите добро ко сте. Не мислим под тим да други нису исто толико значајни као ви, али ви треба да памтите своје претке, да памтите оца, мајку, ујака, стрину, тетку, деду; ваша деца треба то да памте још дуже. Ми смо, нажалост, заиста у неком времену које је невероватно, у коме смо све живо позаборављали, али ја сада видим у једној интелектуалној јавности, потребу да се озбиљно преиспита заоставштина, да се сагледа јасним очима у односу на остали свет и да се на неки начин ово најбоље што је у њој ако не фаворизује, оно бар сачува од било каквог пропадања.

Колико су у сагласју посао лекара ургентне медицине и писање?

Ја сам целог свог живота лекар ургентне медицине, то је онај најжешћи облик: све мора сместа, све до краја, све што знаш, све што умеш. Као што морате бити темељан човек да бисте били лекар, да бисте уопште одговорили таквом позиву тако исто морате бити темељни и као писац. Ја просто не бих могла да поднесем да оно што сам написала не буде доцртано, тачно, да буде негде у континууму место-време; и то се не односи само на овај роман, него уопште, на све што пишем.

Просто ми се чини, чак и кад сам писала и кад пишем бајке, да ми је тај принцип истинитости, онога што стварно јесте, неки врховни принцип. Под тим што стварно јесте, не мислим на оно што је материјално него на оно што ви у дубини душе осећате да јесте и за шта би и живот дали.

Основали сте едицију која носи назив И реч и лек. Може ли И реч је лек?

Несумњиво, само права реч, она реч која долази из милостивог, племенитог срца, таква реч је као лек. Писање је као врста лечења народа, то јесте мој посао, тако га ја доживљавам и зато вероватно не осећам никакав напор.

ПЕСМА С ОСТРВА СИРОЧАДИ / Селимир Радуловић

Зоран Живковић: САЗРИЈЕВАЊЕ ДО ХРИСТОЛИКЕ ПОЕЗИЈЕ

Селимир Радуловић је почео да се бави поезијом када је дошао са Цетиња на студије у Нови Сад. Рођен је на Цетињу гдје је настала Луча микрокозма и свој живот почео је у таквом озрачју. У Новом Саду, је слушао предавања академика Милорада Павића, упознао се са поезијом Ликијана Мушицког, везама са Јованом Стеријом Поповићем и Његошем, и тако стекао битну подлогу за распламасавање своје каријере, објаснио је у уводној ријечи Зоран Живковић.

Ако желимо да сазнамо шта је оно што је у овом тренутку дефинисало Радуловићев поетски тренутак, који је без сумње христолика поезија, онда морамо за тренутак одговорити на питање гдје почиње та поетска снага, где се зачиње пјесма код Селимира Радуловића.

Као и код многих других пјесника обично је парадокс онај који изазива ту стваралачку енергију. Код Матије Бећковића то је хумор. Овдје, парадокс који покреће пјесму, који ослобађа сву енергију пјесме, јесте парадокс између профаног и светог. Селимир Радуловић својим поетским говором подсјећа да је савремени човјек губи смисао и жељу, губи себе из разних разлога. Он је тај парадокс усвојио као покретача пјесничке снаге у својој поезији. Та христоликост у Селимировој поезији ипак је у оквиру једне поетске метафоричности, иако се понекад у својој поезији заклања иза религијских истина ипак његова поезија омогућава и ту врсту метафоричких разумевања.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Ако се неко одлучи за нешто што има богату традицију онда већ у старту има , загарантовано, бар што се тиче форме, један високи ниво који га одваја од других токова у развоју поезије. С друге стране постоји ризик који се зове - већ виђено. И ти ризици су нешто што је присутно у поезији Селимира Радуловића па и у овој књизи коју је објавио Нолит, који је увијек имао слуха за савремено и ново и жељу да представимо нешто са традицијом која је далеко од овог времена, али је, на неки начин, и актуелна.

Послије пада једног система писци су тражили јаку идеју и вратили су се тако хришћанској традицији. Селимир Радуловић је поставио многа, своја, лична, егзистенцијална питања у оквиру форми које имају дугу традицију и које такве технике плаше, јер могу да буду, за оне који немају такву аутентичну снагу, и нису хтјели да овладају поетском традицијом, могу да буде овештане и да доведу до проблема.

Селимир Радуловић је од свог поетског почетка сазрео у песника који је овладао формом и традицијом и на тај начин успео да створи своје оригинално место у савременој српској поезији. Тиме је заокружио своју укупну мисију у српској култури, у којој је био чиновник, успјешан издавач а сада је и афирмисан песник.

Селимир Радуловић: ПЈЕВАМ - ТРАЖЕЋИ СВОЈ ТАЛАС

У којој мери може бити важно суочење са највећом и најлепшом књигом, мени је сасвим довољно да будем забележен и само као преписивач те најлепше и највеће књиге.

У савременом српском песништву сада је велики број песника а мало је певача, има доста поезије а мало песама. Када кажем поезија мислим на препознатљиво поетско писмо. Ја сам покушао да запевам у некој својој, већој трагедијској речи и да пронађем талас јурећи илузију да је то само мој рукавац. Али, и ако не буде само мој и то ми је сасвим довољно.

*** Програми су 25. јула, због кише, организовани у Градској галерији „Јосип Бепо Бенковић“.

*** У музичком дијелу програма наступиле су Сташа Радусиновић и Тамара Јаповић, студенткиње Музичке академије на Цетињу.

26.07.

ИМАМ ПРИЧУ ЗА ТЕБЕ / Миленко Пајић

(Андрићева награда за 2009. годину)

Говоре: Миленко Пајић и Желидраг Никчевић, књижевни критичар

НЕМАЊИЋКИ МАНАСТИРИ – Светигора, Цетиње

Говоре: протосинђел Петар Драгојловић, Будимир Дубак, књижевник

СУНЦЕ МЕНИ, СУНЦЕ ТЕБИ / Весна Дедић-Милојевић

Говоре: Весна Дедић-Милојевић и Катарина Брајовић-Никчевић, књижевни критичар

ИМАМ ПРИЧУ ЗА ТЕБЕ / Миленко Пајић

Желидраг Никчевић: ЧОВЈЕК ЛИТЕРАТУРЕ И СУВЕРЕН ПРИПОВЈЕДАЧ

Постоје добри познаваоци књижевности који тврде да је српска проза један од најбољих производа друштва, од Андрића па наовамо, а Миленко Пајић један је од најбољих српских приповедача, оцијенио је књижевни критичар Желидраг Никчевић.

У тој области достигли смо врло високог стандард, испунили врло строге критеријуме и међународној заједници дали више него што се то очекује, па савремена српска проза нема разлога за било какве комплексе које у другим сферама постоје, јер приповедачи својим квалитетом, разногласјем, маштом и самосвешћу, достојно одговарају на изазове епохе. Њихова проза је једна врста симболичке медитације друштва о самом себи . Можда чак и најсуптилнији вид самоспознаје колективне терапије јер се у доброј прози увек осећа тај живи дамар тренутка и пролазности и та потреба да се он овековечи.

Миленко Пајић један је од оних аутора који тачно знају шта раде и који од тога не прави мистерије, јер његова проза од самога старта поседује тај аналитички хоризонт, један шири поглед искоса на оно што се у тексту дешава, на учинке те приповедне стратегије, без најчешће лажне дубинске оптерећености и без жеље да се та проза претвори на неку, тешком муком стечену истину. То се може видети и из његових наслова, *Једноставни догађаји, Нове биографије, Уметник у спавању, Вежбање маште* и сада најновије књиге *Имам причу за тебе*.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Мислим да је Пајић без остатка човек литературе, у свом приповедању потпуно суверено користи различите приповедачке технике, потпуно природно комуницира са врхунским литерарним узорима, поиграва се, при том увек тражећи неку нову функционалност тих образаца и тих приповедачких техника. Отуда тај његов постмодерни реноме, уз напомену да су ту врсту комуникације пробали многи али остали су само они који су заиста релевантни и по којима се савремена српска проза може препознавати.

Управо књига *Имам причу за тебе* изванредан је пресек Пајићевог стваралаштва. Када је добио Андрићеву награду истакнут је тај његов документарни аспект, то дирљиво уздизање документа, сусрет документа и естетски, трагично обрађене, трагично експониране наше историје. Те *Цедуљице* из Крагујевца са последњим порукама из оних барака пред егzekуцију, и то је аспект који Пајића повезује са Андрићем и стилски и тематски. Такође је спона сажетост трагике и мајсторство да се прозно описује место и да се дотакне само срце таме и трагедије и да се са неколико убитачно прецизних реченица оцрта човекова судбина и кроз њу судбина целе заједнице. То можда и јесте извесна новост у Пајићевом приповедању, али аутор то сам у једном интервјуу каже, мислим да не било те новости да нисмо имали онај претходни минули рад који се у овој књизи потпуно рекапитулира.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Аутор нам објашњава и како је књига настала.

Сређујући списе настале у протеклој деценији он је дошао до решења које подсећа на приручник креативног писања. Он показује шта приповедач треба да ради наводећи као пример сопствено штиво. Тако имамо најпре митолошке приче, па историјске, па документарне, па измишљене, чудесне у којима се он осећао најбоље и на крају су дошле друштвене породичне и поетичке приче.

То је дакле била техника обликовања и сажимања књиге и онда имамо опет један важан Пајићев аутопоетички осврт као потврду тезе да он критику оставља практично без посла. Аутор каже: Пре ове књиге био сам нека врста специјалисте за дневне ствари детињства, дуго ми је ту било угодно али ми је временом некако постало тесно. Читалачко и животно искуство натерало ме је да се посветим другим темама и променим свој стил. Чини ми се да је нова књига начинила помак ка животу, сада сам ближи том вихору, пливам у његовом хаосу и мутној матици. Вратио сам се реалности коју сам до сада радо стилизовао и естетизовао зарад уметничких ефеката.

Нама остаје само да кажемо да је боље што је тако јер што је живот драматичнији, компликованији и трагичнији, проза ће то пратити са све краћег растојања, са више шанси да се читаоцу обрати са овом дивном реченицом - Имам причу за тебе.

Миленко Пајић: У ЧИНУ ЧИТАЊА- ПИСАЦ И ЧИТАЛАЦ СУ ЗАЈЕДНО

Први пут сам у Херцег Новом, и шетао сам овим лепим градом са циљем да обавим једно ходочашће, знајући да овде постоји кућа у којој је живео Иво Андрић и где постоје трагови боравка нашег Нобеловца. Замишљао сам да је то велика кућа окренута према мору а видео сам да је то мала кућа у зеленилу, те схватио да је Андрић овде тражио мир а не сунце и то је и нашао. Херцег Нови на мапи Андрићевог живота предствља једну важну тачку као и неки други градови попут Травника и Вишеграда. Андрић је својим делом учинио да ти градови добију на важности, рекао је Миленко Пајић, лауреат Андрићеве награде, оценивши и да Трг од књиге, по свему судећи, постаје не само у Херцег Новом него и у региону - култно место књиге.

У образложењу Нобелове награде каже се да је додељена за епску ширину коју је показао Андрић. Осим те епске ширине он има многе друге квалите, у језику, стилу, композицији и многе ствари које су се дешавале у литератури после њега, пошто је он завршио свој опус, испоставило се да их је он у свом делу предсказао.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Многе ствари које се приписују постмодернизму Андрић је уградио у своје романе. Такав пример је *На Дрини ћуприја*, где је главни јунак мост. После тога развијале су многе књиге са сличним темама, па и код Андрића, а ја бих парафразирајући га рекао да је главни јунак моје књиге – прича. Сумњам да би се он сложио са мојим насловом. Мислим да би рекао Имам причу за Вас јер, он је увек био одеомерен, увек је задржавао дистанцу, а ја желим да ту дистанцу превазиђем, да се приближим читаоцу, али тако да сам чин читања остаје интиман, премда у чину читања - писац и читалац су један уз другога.

Прича *Цедуље* за коју је жири Андрићеве награде нашао да то представља копчу, додирну тачку којом се моја поетика повезује са Андрићевом, за мене је један од највећих комплимената које сам добио, а сама тема јесте потресна. Ја сам јој приступио тако што сам пустио документе да говоре - највише што могу. То је практично идеал постмодерне - да се са што мање личних речи каже што више о самој теми. Та тема је у мени деценијама била потиснута и када сам нашао право решење како да је пребацим у прозу то сам и учинио. То је била добитна комбинација за Андрићеву награду.

НЕМАЊИЋКИ МАНАСТИРИ – Светигора, Цетиње

Петар Драгојловић: ДАРОВИ БЛАГОДАРНОСТИ И УЗДАРЈА ЖИВОМ БОГУ

Немањички манастири су одувек били изворишта вјечнога смисла у тами овога пролазнога и модернога доба. "Светигора" је у последњих неколико мјесеци штампала пет књига о пет немањичких манастира а изаћи ће, ако Бог да, још пет сличних књига. Обрађене су, прије свега, оне светиње које су посебно значајне за нас православне хришћане у Црној Гори, и неке од древних немањичких светиња које су најзначајније у нашој историји, манастири: Морача, Бањска, Грачаница, Дечани и манастир Светих Архангела код Призрена Овом информацијом започео је казивање на Тргу од књиге протосинђел Петар Драгојловић.

Као пет нанизаних бисера који сијају јаче од Сунца, као пет духовних чула којима тајновито и полако улазимо у бескрајну светајну цркве, као хљеб насушни којим смо се вјековима хранили а и данас питамо наше душе, као огњишта духа којима гријемо озебла нам срца, као пет пожутјелих страница књига староставних из којих чатимо мудрости небеске тако нас ових пет нових и луксузних издања "Светигоре" орадошћују и поново враћају темељу нашег народнога бића који јесте,

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

који бјеше и који ће увијек бити личност јединога спаситеља свијета – Господа нашега Исуса Христа.

Можда ће се неко запитати зашто данас, последије толико вијекова и издатих књига, опет неко пише о немањићким задужбинама. Но, ми ћемо једноставно одговорити – зато што су још стари Римљани говорили: "repetitio est mater studiorum", то јест "понављање је мајка науке". Ако томе додамо и свима знану очевитност да данашње модерне генерације не знају довољно о својој историји и само површно знају о дјелима својих великих предака, онда ће нам бити још јасније зашто се управо у ово вријеме или невријеме појавише ове златне књиге о задужбинама оне светородне лозе која је никла управо на диоклицијској зетској земљи, која се данас Црном Гором зове.

Како је светородно стабло династије Немањића, какав је њен корјен, такви су и њени свети плодови. То нам потврђују оне ријечи светога јеванђеља Христовог које каже: "свако се дрво по роду своме познаје, јер нема дрвета добра да рађа зао род, нити дрвета зла да рађа добар род". Стога су свете задужбине светих Немањића плодови здравога корјена православне вјере коју они утврдише у својем отачаству. Они су наши светионици духа, наши орјентирани на узбурканоме мору овога свијета који, по ријечима Светога писма, "у злу лежи". То јесте основни разлог зашто се и у форми модерно и луксузно одштампаних књига поново пред нама, но по први пут у оваквоме виду, појављују "Светигорине" књиге о манастирима светих Немањића; књиге које нам доносе свјетлост Христову и испуњавају нас радошћу и смислом.

Иако свака од ових књига говори о једној задужбини светих Немањића, својим духовним садржајем и поруком и сама та књига постаје камен оне немањићке задужбине о којој пишу. Бисерни низ од десет светих Немањића који служачу Богу, роду и свим ближњима одговара броју од десет изабраних светих манастира који се подигоше у славу господњу од стране њених најистакнутијих чланова.

Приређивачи ових књига успјели су да нам премосте све данашње поноре и прескоче све тренутне и привремене баријере те да, преко "Немањићких манастира", у једно поново повежу и уједине и Жичу, и Морачу, и Грачаницу и Студеницу јер духовни горостаси, какви су били и јесу свети Немањићи, једнако су присутни у и морачким брдима, и у питомини Жиче, и у грачаничкој равници, и у студеничким врлетима. Но, ове манастире и храмови које су свети Немањићи кроз историју градили, украшавали и проширивали нису подизали себи у част, већ у славу и част великога Бога који их је из пепела подигао и тако високо узео да су свети

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Немањићи постали најсветија лоза у историји Европе, какве није било и какве, мислим, никада више и неће бити. И то није никакво претјеривање; то је реалност која нас обавезује, и као народ и као појединце, да будемо и по животу слични својим немањићким владарима. Која је то европска династија од десет својих владара дала осам канонизованих светитеља? Заиста ниједна, нигдје и никада

Која је то светородна династија у историји Европе имала, на примјер, једнога светога краља Милутина који је за четрдесет година своје владавине једном маленом државом, окружен сталним непријатељима и приморан на стална ратовања, ипак подигао преко четрдесет прекрасних задужбина? Заиста – ниједна.

Није ли стога сасвим природно да један народ, као што је то наш народ српски, у коме Бог подиже и овакву свету династију, увијек наново обнавља своје памћење и угледа се на своје најсветије претке? Да се угледа, примјера ради, на светога Немању који, како каже његов животописац и хиландарски јеромонах Доментијан, "још као млад завоље да служи Богу светошћу и правдом пред њим, у све дане живота свога". На оног светог Немању који је, како говори нелажна историја, "поврати Диоклитију и Далмацију, отачаство и мјесто рођења свога, праву

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

ђедовину своју, коју је насиљем држао грчки народ тако да се прозвала Грчка област, и у њој градове саздане од руку њихових чија су имена Дањ-град, Сарглика-град, Дривас, Росав, град звани Скадар, град Свач, град Улцињ, славни град Бар, а Котор утврди и пренесе свој двор у њега". И управо је свети Немања, као родоначелник светородне династије, и поставио праве и дубоке темеље немањићком задужбинарству, јер се сви његови потомци угледаше на његову врлину и гледаше да му у свему подражавају. Ни свети Немања ни свети Немањићи нису, дакле, своје задужбине градили из сујете, како се то данас понекад догађа – да их виде људи, нити су их градили без поста и молитве већ су се и сами сурово и не штедећи се подвизавали у свакој врлини и благочешћу, а прије свега у смирењу и љубави. Немњићки манастири су, дакле, само дарови благодарности и уздарја живоме Богу.

И ових пет нових "Светигориних" књига, као пет задужбина Богу, рађене су у духу љубави, у духу поста и духу молитве. Њихови приређивачи уградили су у њих скоро све атоме своје љубави и натопили их својим молитвама и подвизима. Везак који су они извезли Богу и светим Немањићима кроз ове књиге украшен је и ишаран описима и истраживањима из сваког важног сегмента живота сваког манастира понаособ. Има ту и хришћанске теологије, и јеванђелске етике, и историографије, и приказа из живота манастира некада и сада, и геополитичких описа ондашњег доба на Балкану и Европи, и дјелова из житија светих Немањића, и народних предања, и црквене поезије, и народних пјесама, и наново откривених немањићких повеља, и дубоких и стручних осврта на црквену умјетност, архитектуру, иконопис. Има у њима и, за многе, нових открића и нових истина.

Али, то није ни чудо јер свете мошти светих Немањића и њихове свете задужбине као какви духовни магнети привлаче душе жедне и гладне Бога живог јер, како кажу пророчке ријечи, "спомен је праведнога са похвалама" док други пророк додаје – "прославићу оне који мене прослављају, говори Господ".

И заиста Господ је кроз вијекове многоструко прославио, али и кроз ових пет књига – бисерница наново прославља, своје свете угоднике из светородне династије Немањића.

Будимир Дубак: БЕСЦЕН-БЛАГО И ПОДУХВАТ

Издавачка кућа Митрополије црногорско-приморске "Светигора", један је од најзначајнијих црквених издавача, не само у нас, већ у цијелој Православној Васељени, увјерење је распрострањено, како у домаћим релевантним круговима, тако и ван граница наше помјесне Цркве.

Духовна и културна мисија, коју врши древна светосавска епископија, чија столица је на Цетињу, још од времена "Октоиха" (1493-1496) и штампара Макарија, преко Његошеве "Митрополитске печатње" (1843-1853), до данас, непрекидно траје, прије свега захваљујући књизи, рекао је Будимир Дубак.

"Светигора" је за непуне двије деценије свог постојања и неуморног рада, објавила већ цијелу једну библиотеку дјела, од огромног значаја за нашу и свеправославну духовност и културу. Ваља истаћи едицију монографија, посвећених великим хришћанским и православним светитељима, као што су: Свети Петар, Свети Никола, Свети Јован, Свети Ђорђе, Света Петка, Свети Сава, Свети Кнез Лазар, Свети Василије Острошки, и Свети Петар Цетињски. Такође је незаобилазно и капитално дјело "Обнова и градња манастира и храмова у Црној Гори" Јована Б. Маркуша, која представља "љетопис обнове, санације, реконструкције и изградње у Митрополији црногорско-приморској, од 1990-2010". То је период откад архиепископ Амфилохије столује на древној и славној катедри зетских епископа и цетињских митрополита.

Међутим, најновија серија луксузно опремљених и, као и претходне, зналачки припремљених монографија посвећена је Немањинским манастирима. То је први подухват ове врсте и истински културни и издавачки подвиг. Није прилика, нити је могуће, освијетлити све аспекте овог духовног бесцен-блага српског народа, којим нас је обдарио и у наслеђе оставио златни немањински период српске историје. Нарочито је занимљива улога српске књижевности кроз вјекове, па до данас, која је те задужбине и њихове ктиторе имала и има за инспирацију. Приређивачи ове колекције примијенили су исти модел у представљању свих манастира. Баш као што је исти и писац свих предговора – митрополит Амфилохије. Сваки манастир је нека врста главног јунака на историјској, духовној, културној, политичкој сцени српског народа у вријеме подизања задужбине.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Кроз причу о манастиру отварају се суштинске цивилизацијске теме, које бацају свијетло не само на прилике у којима је живио српски народ, већ на његову улогу у сложеним односима Истока и Запада. То је прича о сјају и слави. Сумраку и поразима. Временима градње и земанима разградње. О генијалној црквеној умјетности. О симфонији православне цркве и државе. О побожности и скрушености пред Богом земаљских моћника. О тежњи ка личном спасењу и историјском утемељењу српског народа. Ријечју, о задобијању вјечности, која се пројављује у ликовима ових чудесних манастира.

Митрополит Амфилохије у предговору за манастир Високе Дечане каже да је то "мјесто гдје се Бог јављао и откривао и посвједочавао кроз вјекове, до данашњег дана. Величанствени и древни храм Христовог Вазнесења, са ћивотом Светог Краља Стефана Дечанског". Митрополит наставља казивање о овој чудесној Светињи, пјесничком визијом: "Овај манастир је као Нојева лађа, лађа спасења која, пловећи кроз вјекове, успијева да нас прене од заборава, јер је заборав исто што и смрт."

Чудесно дјело манастир Дечани плод је Божијег надахнућа и људског подвига. О том Божијем дјелу, у којем не престаје молитва већ седам вјекова, написана је огромна литература, из пера теолога, архитеката, историографа, историчара умјетности, путописаца и иних. Али, оно што је непоновљиво свједочанство о Дечанима јесу књижевна дјела надахнута овом српском светињом, и драгуљем свјетске културне баштине. Настајала су кроз вјекове, од саме Оснивачке повеље и Хрисовуље ктитора Стефана Уроша Првог ("по милости Божијој краља свих српских и поморских земаља"), па све до савремених српских писаца.

Манастир Дечани представља, уствари, једну полифоничну генијалну пјесму. Ту будућу творевину од камена започеле су ријечи Светог Николе, који се ослијеђеном Стефану, по трећи пут у сну јави, држећи на длану оба његова извађена ока, говорећи му: "Не тугуј Стефане! Ево твојих очију на моме длану". И заиста, саздаше се Дечани, као Божије очи на длану свете српске земље Метохије, чији вид је вјечан и неугасив.

Први опис манастира Дечане, и самог мјеста на којем је подигнут, потиче из пера сјајног писца и игумана манастира (од 1402-1409) Григорија Цамблака. Он каже да је то "добролепни и боголепни храм, који унутра има велику дужину и ширину а висину толику, да се умарају и очи оних који гледају". а тек спољашњи изглед храма објављује се "у неисказаној лепоти". То је зато што "и камење једнога са другим сачлањено је дивно и најуметничкије, тако да изгледа да је лице целог онога храма један камен, предивно састављен вештином да изгледа као да је срастао у један, који се јавља у неисказаној некој лепоти".

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Григорије Цамблак је нарочито у "Служби Стефану Дечанском" досегао високе пјесничке домете. Он је велики родоначелник поезије посвећене Дечанима. Српска народна поезија је вјековима опјевавала Краља Стефана Дечанског и његову славну задужбину, све до новијег народног пјесништва. Свети Петар Цетињски, у вријеме Карађорђевог устанка 1804. године, пише дечанском игуману Данилу да чува ћивот Светог Краља, па иако би се ствари наопако обрнуле" да их пренесе на Цетиње. Црногорски јунаци су 20. новембра 1912. године ослободили Дечане и, поклонивши се моштима Светог Краља, запјевали:

"Онамо `намо за брда она
говоре да је зелени гај,
под њим се дижу Дечани свети,
молитва у њих присваја рај".

Краљ Никола, испраћајући у Пећ тадашњег митрополита црногорско-приморског и будућег патријарха српског, др Гаврила Дожића, рекао је: "Најљепши Божији храм на Балкану, моје Високе Дечане, одржавајте у сјају и великолепности као свети израз и свједока српске побожности и величине".

Ђакон Никола Пејовић: ЗАДУЖБИНЕ ГОВОРЕ

О Немањићима, о њиховим дјелима, говоре најбоље задужбине које су нам оставили да нам свједоче, не само о времену у коме су подигнуте, него и да нам свједоче о оним највећим вриједностима које наш народ има. Зато није ни чудо што је, како архитектура тако и унутрашњост тих храмова, до дана данашњег остала непревазиђена.

Било у који манастир да уђете, или било до ког манастира да дођете, не можете а да не наиђете на заиста врхунске домете умјетности, поготово када су фреске у питању. Ако дођемо до Милешеве наићи ћемо на Милешевског анђела, или на Студеничко распеће, или на Сопоћанско успење; а шта рећи о чувеној фресци у манастиру Морача гдје гавран храни пророка Илију. Заиста, у овим прелијепим здањима открива нам се сва тајна и сва љепота наше вјере, а управо због тога, као што рече отац Петар, што су они грађени не из сујете људске, него из најдубље побожности, остављајући на тај начин печат, не само свог владања него и печат свог живљења.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Увијек када говоримо о храмовима не можемо а да не цитирамо неке ријечи из Светог писма, мени пада на памет оно из 16. главе Матејевог јеванђеља када Петар исповиједа Христа, као Сина Божијег а он му каже да управо на том камену вјере саградиће цркву коју ни врата паклена не могу надвладати. Тај невидљиви камен вјере у овим "Немањићким храмовима" постаје видљив и опипљив. Храм и јесте видљиво тијело невидљивог Христа, коме је Христос глава. Зато се у храмовима и крштавамо, просвећујемо, наново рађамо за живот вјечни, у храму се вјенчавамо, обављамо све свете тајне, али и ону тајну над тајнама гдје, како би рекао Свети Владика Николај, као најдубљи Божије љубави према човјеку - примамо тијело и крв Христово сједињујући се са Христом васкрслим и сједињујући се једни са другима.

СУНЦЕ МЕНИ, СУНЦЕ ТЕБИ / Весна Дедић-Милојевић

Катарина Брајовић-Никчевић: ЧИТАЛАЦ У ПРВОМ ПЛАНУ

Љубавна прича, као што је Сунце мени, сунце теби, Весне Дедић, не захтијева посебно критичко посредовање, јер је то текст који сам проналази пут до читалаца, ријечи су Катарине Брајовић-Никчевић према чијој оцјени, управо то доказује и да ова књига може да подстакне на многа и неочекивана размишљања о стварности у свијету у којем живимо, што је, на крају, и смисао читања, па самим тим и писања.

Да се разумијемо, сваки аутор, а посебно онај који писању приступа са узвишених умјетничких позиција, у своје дјело улаже и амбицију да се она овјенча напоменом издавача на насловној страни-бестселер, и то и то издање. Али ријетки су те среће. Најмање је два разлога за то. Прије свега, није лако одредјелити се за жанровску прозу. Потом, жанровску прозу уопште није лако писати.

Писање текстова који ће широким слојевима публике задовољити читалачке потребе захтијева врло специфичну вјештину. Таква проза мора бити једноставна али никако не проста, мора бити тематски прецизна и изазовна, а идеолошки мора покрити што шири радијус, мора пристајати схватањима што већег броја људи и одбијати што мањи број људи. Такође, жанровска проза подразумијева приповједање које не омета читалачку пажњу, конструисање прозног свијета који срдачно излази у

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

сусрет хоризонтима читалачког очекивања, што избор приповједних техника своди на оне најефектније и најједноставније. Коначно, оваква врста писања подразумијева и доста јак мелодрамски набој, једну врсту примјењеног сентиментализма, на који умјетничка проза гледа с приличном уздржаношћу.

Све ове жанровске законитости Весна Дедић поштује, будући да их сама врло добро познаје. Она до оваквог прозног производа није дошла по интуицији, нити кроз лично искуство, нити да би једнократно заинтересовала публику, већ зато што је она професионалац: писац по образовању и занимању, с озбиљним искуством испитивања и практи-

ковања јавног дискурса. То је чињеница коју бих наметнула вашој пажњи: шта год ми сада били приморани да мислимо о новинарству као некој нижеразредној вербалној вјештини, занату који нема истинских креативних амбиција. Новинарство може бити врло добра школа за писце

који желе да усаврше своју синтаксичку економију. Медијска ограничења врло једноставно бресе реченицу, лијече од дигресирања и своде казивање на само језгро. Осим тога, а то није без значаја, Весна Дедић, је стекла ауторску дисциплину која читаоца спонтано доводи у први план.

Већина аутора сколна је да захтијева да се књижевношћу сматра баш оно што они пишу, а не оно што се радо чита. Супротно томе, Весна зна да је читалац битан, бар колико и аутор. Отуда је њено приповједање ефикасно, сведено и прецизно, стилски прилагођено природном говору ликова, као убједљива реконструкција говора, сленга, без непотребних дескрипција, дигресија и рефлексција. Коначно, ту је и идеолошки оквир, она реалност на коју нас упућује прича *Сунце мени, сунце теби*.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Као читалац не могу да се отмам утиску да имагинација Весне Дедић ради на фреквенцијама врло блиским документарној прози, јер је текст свуда опремљен стварносним маркерима. На примјер, јунаци њене прозе гледају емисије или чак гостују у емисији код Весне Дедић, што је, признаћете, доста необичан начин да аутор постане и јунак своје прозе, додуше споредни.

У сваком случају, Весна је склопила материјал који настаје из потреба и ритуала естрадног свијета, оног чувеног џет сета српског и воајерских склоности осталих, што је готово алхемијски поступак, и од тога сачинила бестселер. Што ће рећи: као изузетно проницљив, саосјећајан и повремено ироничан посматрач наше збиље, она ни код фризера није боравила узалуд, већ је снимала ситуације и читала све оне трач рубрике, које су јој на крају послужиле као извори за ову књигу. Наравно да ово говорим без икакве ироније, јер никада није исто кад двоје раде исто. То јест, није важан материјал, важан је производ, а он је у овом случају у потпуности испунио очекивања читалаца. А није узалуд један од највећих свјетских економиста (Маркс или Смит, сад свеједно) упорно тврдио да на читавом свијету нема љепшег и складнијег призора од оног када понуда задовољава потражњу.

Весна Дедић-Милојевић: ЗА СРЕЋУ МОЖЕМО ДА СЕ ИЗБОРИМО

Већ 20 година сам новинар, у Црној Гори па у Београду, и од мене никад нико није очекивао да будем писац. Ни ја то нисам очекивала, признала је Весна Дедић – Милојевић и овоме додала - постоје два места на свету где сам ја прижељкивала да као новинар дођем: Београдски сајам књига који сам редовно пратила, 15-ак година и Херцеговски сајам књига, на који ме редакција никад није послала, јер није било пара, а ја сам желела да дођем овде. Сада сам позвана као писац, и драго ми је што сам ту, на овоме Тргу и нарочито што је овде толико људи, толико интелектуалне елите.

Нисам навикла да се о мојој књизи говори, навикла сам да моју књигу читају и ту могу да будем срећна. Роман *Заувек у срцу* продат је у 100 000 примерака. И наставак тог романа *Сунце мени сунце теби*, барем досадашњи резултати тако говоре, читаоци воле. Да ли је то врхунска књижевност или је то лако женско писмо постаје потпуно неважно. Ја заиста верујем, да када се слегне прашина, за 20, 30 година, да ће обе ове

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

књиге, и трећа коју планирам да објавим као завршни део ове трилогије, бити једнога дана сведочанство и за новинаре и за читаоце и за документаристе о томе како смо живели на почетку 21. века који је обележила транзиција. На овим просторима и Србије и Црне Горе и целога Балкана свих ових векова нас су спремали за тешка времена у смислу да будемо сиромашни, да ратујемо, да болујемо, да гинемо али нас за транзицију нико није спремао.

Оно што се дешава последњих 10 година на овим просторима утиче да се сви осећамо помало изгубљени, а ко је отишао код психијатра, ко је остао без посла, ко је пао у депресију, ко се пробудио једнога јутра без икакве воље да изађе на улицу, то су већ све индивидулане приче. О томе говоре моји романи, кроз призму једне љубавне приче. Имала сам привилегију, као новинар и као нека врста јавне личности, да живим и део и тог живота и да се позабавим темом шта је то срећа, и колико је лажи у нашим медијима. Претпостављам да сви ви који имате децу од 19, 20 година видите разне рубрике у новинама где сви познати живе у великим, беспрекорно чистим вилама, имају најскупоценији намештај, бескрајно се воле...

Када то читамо видимо да смо негде грдно погрешили. Наш шпорет је после доручка прљав, некада не можете да позовете другарицу у дневну собу јер је муж оставио прљаве чарапе, деца добију понеку тројку или четворку, не кажу вам увек - волим те... Нисмо срећни као ова или она певачица или глумица. О томе сам причала користећи један обичан жанр – мелодраму. Није она једноставна за писање али када је добра чини се да је једноставно написана.

Сам роман везан је великим делом за Црну Гору и то је моја интимна посвета, простору на којем сам одрасла и који је мене обележио и знањем и емотивношћу. Роман је инспирисан песмом Сунце мени сунце теби Миладина Шобића, то је његов стих „морам даље, за нас нема лијека, а без тебе сам ко пола човјека“.

Цела књига на неки начин је спој две обале, мора у Црној Гори и Аде. Радња се дешава у Београду, Будви, Перасту... Ја књигу нисам писала да бих добила НИН-ову или награду Меша Селимовић. Моје је задовољство што то читатељке, а све чешће и читаоци - воле. Ја се приватно и у мом писању држим тезе да се трагедије у животу дешавају а да се срећа граби, против трагедија не можемо али за срећу можемо да се изборимо.

МУЗИЧКИ ПРОГРАМИ ТРГА ОД КЊИГЕ

Александра Добриша, сопран рођена 1987. године у Котору. Основну и средњу музичку школу завршила је у свом граду у класи проф. Миреле Шћасни. Музичку академију уписује 2006. године у Сарајеву у класи проф. Георги Минова, у сарадњи са проф. Радмилом Бакочевић. Дипломирала је 2010. године са оцјеном десет. Учествовала је на више државних и међународних такмичења и освајала бројне награде. Више пута је награђивана као студент са најбољим просјеком. Солиста је хора Српско пјевачко друштво „Јединство“ дуги низ година, са којим има запажене наступе и бројне награде у земљи и иностранству.

Дејан Кривокапић, клавир рођен је 1984. године у Котору. Нижу и средњу музичку школу завршио је у Котору, а Академију у Источном Сарајеву у класи проф. Дејан Стошића на одсјеку за клавир. Као пијаниста наступао је на бројним такмичењима у БиХ, Србији и Црној Гори а као корепетитор сарађивао је са бројним инструменталистима и пјевачима на домаћим и међународним такмичењима и фестивалима. Ради у Музичкој школи у Херцег Новом као професор клавира и као корепетитор.

27.07.

ЕДИЦИЈА ИСТОЧНО НЕБО: Јесењин, Пушкин, Љермонтов, Блок, Мајаковски
Говоре: Проф. др Миодраг Сибиновић, преводилац и Селимир Радуловић,
главни уредник Orpheusa

ИЗАБРАНА ДЕЛА АРИСТОТЕЛА

(Награда „Милош Н. Ђурић“ за превод Аристотелове физике)

Говоре: Слободан Благојевић, преводилац са старогрчког и историчар
филозофије и Петар Живадиновић, историчар филозофије и директор IP Paideia

БОКА 31: Зборник радова из науке, културе и умјетности

Говоре: Доц. др Илија Лалошевић и Проф. др Горан Максимовић

ЕДИЦИЈА ИСТОЧНО НЕБО

Миодраг Сибиновић. ЖИВА И ЖИВОТВОРНА РУСКА ПОЕТСКА РИЈЕЧ

Несвакидашња је ова едиција због тога што је планирана као вишегодишња библиотека која ће објављивати поезију у време када већина издавача скоро у глас говори да поезију данас више нико не чита! Несвакидашња и због тога што, на по више стотина страница објављује поезију великих класика поезије старијег и новијег доба. И најзад, несвакидашња је по томе што је тематски окренута руској поезији у време кад у ширим читалачким круговима, словенска књижевност – у оквру тога и руска, није у некој нарочитој моди. А управо целокупном јужнословенском подручју – жива, животворна руска поетска реч неопходна је данас, ради одржавања традиционалне духовне равнотеже, којом смо, на нашем, у сваком смислу, турском балканском подручју између Истока и Запада, вазда тежили. Овако је у уводној ријечи говорио Миодраг Сибиновић.

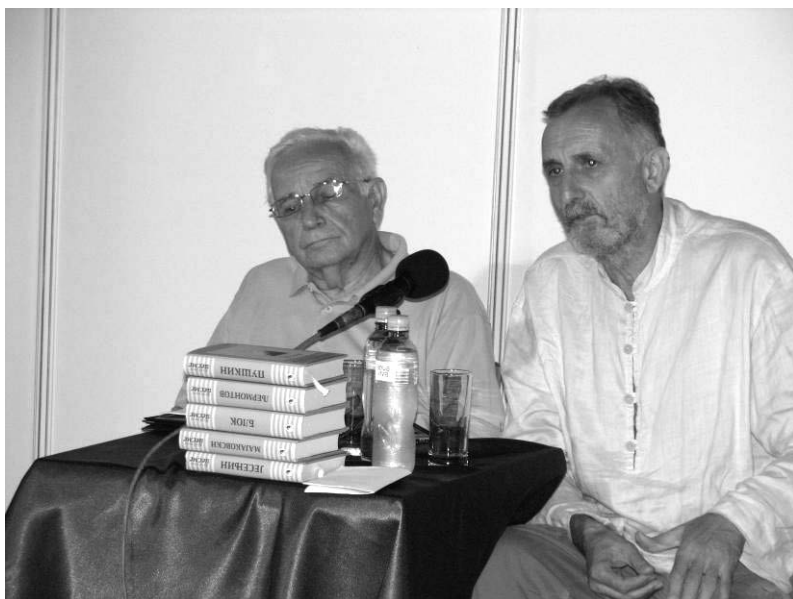
Издавачко укључивање класика из страних књижевности у данашњу читалачку и библиотечку активу могуће је на два начина: прештампавањем или занављањем постојећих превода, или прављењем и објављивањем нових превода. Уредник ове едиције, истакнути слависта – новосадски професор Витомир Вулетић се определио за својеврсну комбинацију ових двају принципа. Тако смо у првом колу едиције добили – потпуно нову књигу изабраних песама Сергеја Јесењина, уприличену на близу триста страница – у избору и преводу Радојице Нешовића. Он је за ту књигу написао и кратак предговор.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Добили смо, на 340 страница, изабране песме Александра Блока, које сам, као својевремено "Прстен живота" превео ја. У овом истом колу читаоцима су понуђене и три књиге састављене од превода по више преводилаца: за књигу изабраних песама Пушкина и Мајаковског избор песама и превод обавио је Витомир Вулетић - његов је и предговор о Пушкину, а за изабране Љермонтовљеве песме избор и превод сачинио сам ја. Те три књиге су конципиране и као својеврсне антологијске читанке - хрестоматије наших најбољих превода ове тројице великих руских песника. Међу њиховим преводиоцима нашли су се: Никола Бертолино, Божо Булатовић, Ирена Грицкат, Милован Данојлић, Јован Дучић, Милорад Живанчевић, Радован Зоговић, Војислав Илић, Јован Јанићијевић, Јован Јовановић Змај, Божидар Ковачевић, Стојадин Костић, Илија Мамузић, Радојица Нешовић, Риста Одавић, Милорад Павић, Радослав Пајковић, Живојин Петровић, Миодраг Пешић, Миодраг Сибиновић, Љубомир Симовић, Мирослав Топић и Бора Ћосић.

Ја лично, искрено верујем у успех едиције као целине: дубоко сам убеђен

у правременост њеног појављивања. Висока уметничка вредност дела великих руских песника и својим тематским петенцијалом гарантује јој читалачку пажњу и у данашње време. Сибиновић је у наставку програма, говорио о утицају Пушкина на једног од највећих

јужнословенски романтичарских песника, Његоша, указао је и на чињеницу да је Пушкиново поетско дело уткано у базу наше културе и књижевности као животворни ток који жубори до данашњих дана, и на примеру познатог циклуса Десанке Максимовић, под насловом "Визије изнад Кремља".

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Савременост дела и руских класика из XIX века илустровао је одломцима из Љермонтовљеве песме "Поводом песникове смрти", спјеване далеке 1837. године поводом Пушкинове смрти, а тематску актуелност доказао испривавши како је 2007. године, према договору са уредником за Културни додатак београдских новина, написао кратак текст поводом 170. годишњице њеног настанка.

Тај есејчић – "медалјон" у коме сам говорио о физичкој ликвидацији неистомишљеника злочином који се врши под окриљем тоталитарне власти, завршио сам својеврсном парафразом: "Све тече. Шта се мења?" Есеј је објављен без те поенте, а Сибиновић је добио „цинично објашњење да је текст на том месту морао бити скраћен због недостатка простора.“

Уз двојицу класика из XIX века, прво коло "Источног неба" доноси изабране песме и тројице песника који су класици руске поезије XX века. То су симболиста Александар Блок, имажиниста Сергеј Јесењин и футуриста Владимир Мајаковски. На омоту Блокове књиге читамо, поред осталог, констатацију руског писца Корнеја Чуковског да су се "Блокове чари" за њих - савременике налазиле "у спонтаном предавању звуцима", у његовој својеврсној "женственој покорности" музици стиха... ("Незнанка" – Блок) Укупно песничко дело Александра Блока, као што је познато, веома је богато и сложено. Сасвим тачно га је окарактерисао наш савремени песник Миодраг Павловић, кад је написао: "Било је то једно од највећих узнемирења, најтежих неспокојстава које поезија памти". Павловићеву констатацију потврђује увид у све тематске слојеве Блоковог књижевног дела – од планетарног васељенског, преко друштвеног, до слоја испуњеног најинтимнијим људским осећањима... ("Мојој матери" – Блок)

Сергеј Јесењин је током `30-их, а затим од `50-их до `70-их година XX века у широким читалачким круговима код нас био један од најпопуларнијих страних песника. "Поводањ" његове лирике, настале на разноликим индивидуалним људским драмама из дана нагле урбанизације руралне земље, из дана револуција и из дана свакојаким друштвених транзиција – натапа људске душе јужнословенског поднебља до данашњих дана...

Мајаковски, који је сам себе сматрао песником Октобарске револуције и после 1917. године, целокупно своје стваралаштво подредио је афирмацији Револуције и совјетске државе.

Али шта то дело, заправо, само по себи говори? Александар Михајлов, аутор познате књиге из 1993. о животу Мајаковског, у једном свом тексту из 2000. године укупан живот и дело Владимира Мајаковског сумарно

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

представља овако: "У чланку "Умро је Александар Блок" 1921. Мајаковски је изразио жаљење што се Блок ипак није определио да ли ће служити револуцији или ће "јадиковати над пожаром" спаљене библиотеке. Резултат тога је – "пута даље није било". (ово је цитат из једне Блокове песме). Он је (Мајаковски), још носио у души револуционарне идеје, померајући њихово остварење (како је у једној поеми формулисао) у "комунистичку далеку будућност" и остављајући потомцима у аманет да сачувају у свом сећању његов лик "агитатора"... Али, преживевши тријумф револуције, прославивши њеног вођу и народ који је поднео много жртава у име будућег праведног и светлог живота, песник се разочарао у "резултате". Финале песниковог живота – самоубиство, представља трагедију због раскорака између стварности и уверења. Реална стварност је поколебала веру; "пута даље није било". Аутор савремене монографије "Борис Пастернак", објављене седам година касније – дакле 2007., а изврсно преведене и на наш језик 2008., Дмитриј Биков констатује: "У времену које је уследило после перестројке Пастернак је из свести читалаца, неки мисле, неповратно истиснуо Мајаковског; Мајаковски се нашао одбачен у прошлост, заједно с целокупном совјетском империјом с којом је желео да се поистовети". Међутим, Биков у наставку о Мајаковском додаје: "Нема сумње да ће његово време опет доћи, због цикличности руске, и било које, историје". Мајаковски и Пастернак излазе у први план наизменично....

Селимир Радуловић: УКРШТАЈ НАРОДА И КУЛТУРА

За десет година Орфеус је објавио више од 200 издања, просечно годишње око 20 наслова што морате признати у овим временима рђавих расположења, у овим прилично неприличним временима, не само у економском смислу него у сваког другом смислу, на изванредан начин јесте мали подвиг, подсетио је Селимир Радуловић, а потом објаснио и како је конципирана. издавачка кућа Орфеус.

Прво смо профилисали један рукавац, направили једну едицију *Панонска светла*, која сведочи на свој начин о врховима савремене књижевности у Војводини. У овој едицији је до сада објављено 25 наслова истакнутих књижевника из Војводине од Вујице Решина Туцића, па до Саве Дамјанова, Ивана Негришорца, Милана Ненадића, Ђорђа Сладоја, па све до Катамин Лади, Јасне Дервингер, и Марије Шимонков. Потом смо профилисали едицију *Изворник*, јер нам се чинило умесним да имамо едицију која би покрила свеколики српски духовни и интелектуални простор, и у оквиру ње објавили смо неколико издања која смо промовисали иовде у Херцег Новом.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Дела у три тома светога Владике Николаја на 1 200 страна која је приредио његово преосвештенство епископ бачки др Иринеј, изабрана дела Матије Бећковића, антологија Србика у три тома, коју је приредио Јован Пејчић, један ибор из беседа епископа Јована, старешине манастира Острог, и друге наслове. Онда нам се чинило умесним да објавимо још једну едицију којој смо дали општи наслов Капитална издања, да поменем само једну - Историја разних словенских народа Јована Рајића, (књига је изашла у Бечу 1792. 793. 794 у четири тома). То смо објавили заједно са Матицом српском и промовисали смо је овде у Херцег Новом 2003. године. Направили смо такође едицију која је знак препознавања Орфеуса и која бележи феномене културе и друштва са краја 20. и почетка 21. века.

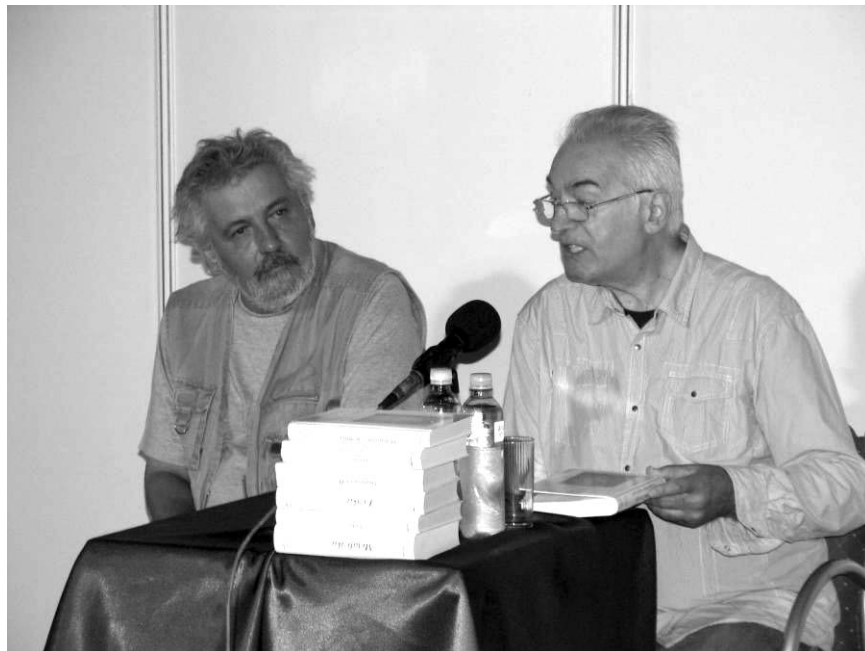
Пре годину и по мој бивши професор и дугогодишњи пријатељ Витомир Вулетић из Новог Сада је предложио да направимо једну едицију у којој ће се објавити елитни руски песници 19. и 20 века. Дошли смо до наслова Источно небо који је лепши и стишанији од наслова који сам ја предлагао Душа Русије. У оквиру ње смо на око 1 800 страна објавили изабране песме Александра Сергејевича Пушкина, Николаја Јурјевича Љермонтова, Владимира Владимировича Мајаковског, Александра Александровича Блока, Сергеја Александровича Јесењина. До октобра месеца припремићемо друго коло у коме ћемо објавити такође на 1 800 страна песме Осипа Манделштама, Бориса Парстенака, Ане Ахматове, Марине Цветајеве и Николаја Саболовског. До 2012. припремићемо још пет књига и заокружећемо 19. и 20. век руског песништва. Издавачка кућа Орфеус за ову годину приредила је још једно издање са нашим познатим прозним писцем, песником и преводиоцем, Милованом Данојлићем - у шест књига ће изаћи најбољи преводи његових европских песника. Мислим да ће ово издање на најбољи могући начин посведочити о укрштају и преплитају двеју култура, двеју књижевности руске и српске, и у крајњем исходу двају народа српског и руског.

ИЗАБРАНА ДЕЛА АРИСТОТЕЛА

Слободан Благојевић: ФИЛОЗОФСКО ОПИСМЕЊАВАЊЕ

Бити аристотеловац значи бити - у пуном смислу те речи - човек. Значи бити разуман до максимума, тако да више не постоји оно што човек не може да разуме. Овим речима отворио је Слободан Благојевић промоцију Изабраних дела Аристотела. Даље је поручио да ће онај ко их буде читао добити перспективу историје метафизике која је потпуно другачија од онога што нам је досада причано.

У Изабраним делима имате Аристотелов текст, имате 900 година грчких коментатора и тек са тим видите каква је то моћна теорија. Искључена је католичка интерпретација Аристотела и добили сте правог Грка. И пуну снагу тог дела која ће сваког ко га озбиљно чита, ја верујем, учинити аристотеловцем. Ради се о културном пројекту и једној деструкцији квазиисторије метафизике. Моја идеја је зауставити читање, успорити читање, не можете читати брзо зато што је проблем јако озбиљан и велик. Уз Аристотела можете да научите да мислите и то је огромна разлика између Аристотела и било ког другог мислиоца. Значи немате ви Аристотела као споменик.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Проблем са нашом филозофском културом је у томе што ми увек почињемо, не настављамо, немамо тај континуитет и не разговарамо једни са другима. А као што је Вук Србе описменио тако ће их Аристотел филозофски описменити, и на крају имаће после 200 година постојања једног језика и праву филозофску терминологију. Сада имамо језички галиматијас. Ова Изабрана дела су филозофско описмењавање, а Аристотел је елементаран али је у исто време фундаменталан. Итекао је тешко савладати његову логику. А ако имате преко 1000 година фокусирања на Аристотелов текст морате да га разумете. Сваки превод оваквих текстова носи и обавезу да ту традицију превођења коментатора потпуно уважите.

Петар Живадиновић: НЕМОГУЋЕ ЈЕ БАВИТИ СЕ ФИЛОЗОФИЈОМ БЕЗ АРИСТОТЕЛА

Од предвиђених 18 томова Изабраних дела Аристотела објавили смо шест, до јесени ће бити још два или три тома, а до 2015. требало би да пројекат буде у потпуности завршен, обећао је на Тргу од књиге Петар Живадиновић.

Реч је о пројекту који је мало цивилизованих народа реализовало на овакав продубљен начин, о критичком издању какво је објављено на не више од пет језика, у не више од пет култура. Разлози зашто треба објавити Аристотела леже у неколико важних историјско-филозофских и културних чињеница. Аристотел је без сумње филозоф, један од ретких универзалних умова који је основао све филозофске дисциплине и скоро све научне дисциплине. Некада у шали неки кажу, ако нека наука није била развијена током ова два и по миленијума, то је зато што је Аристотел није основао. Он је у неким областима знања суверено владао више од два миленијума. Његова класификација живог света била је оспорена тек у 18. веку. Неки његови ставови у физици били су оспорени тек у 17. веку. Што се тиче неких других дисциплина, чисто филозофских, нема сумње да се то оспоравање не може дешавати на начин као са другим наукама. Данас је немогуће бавити се филозофијом а не прихватити као традицију Аристотелову метафизику, његова логичка испитивања и многе друге дисциплине.

Важно је и због генерација које долазе, објавити критичко издање Аристотела, које ће помоћи младим људима, научницима, свима који делују у култури, да читају Аристотела у преводу на српски језик.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Као издавач могу да кажем да је то један без сумње највећи подухват који је Паидеиа урадила, а реализација овог подухвата показаће неколико важних ствари - не само да је тачно да је Аристотел највећи филозоф свих времена, да је незамислив и немогућ развој филозофије без његовог дела него и да је могућ превод Аристотела на српски језик а да се при том не изгуби ништа битно од његове филозофије. Аристотел је толико био генијалан да је морао не да формулише нове теорије него и нове тремине и нови језик којим би то изразио. То је језик у коме се крећу наука и филозофија више од два миленијума. Дакле, кад год мислимо да је мудрост нешто без чега је незамислив људски живот, кад год мислимо да је филозофија подручје које нам даје оруђе да боље схватимо смисао живота друштвеног и индивидуалног онда нужно морамо, ако проучавамо литературу, да наиђемо на Аристотела. Део наше културне историје се не може добро схватити ако не познајемо аристотеловску традицију. У она стара добра времена када је свака противречност могла да се протумачи идејом о дијалектусу као јединству и борби супротности ја сам држао предавање и истицао да је Аристотел непревазиђени ауторитет. Неки од мојих колега марксиста упутили су ми најозбиљније критике које су имале идеолошке конотације. Да ја заступам идеје једног мислиоца старе Грчке, а филозофија је напредовала, шта ја то предајем деци када тврдим да је аристотелова логика непревазиђена, ја сам одговорио- 99 одсто живота нас, обичних људи, одвија се у складу са аристотеловом логиком, онај један одсто се одвија у складу са неком другом логиком парадокса, да би смо живели како ваља довољно је да добро познајемо Аристотелову логику.

Данас у неким областима Аристотел постаје поново модеран - његова бинарна логика је основа на којој почива микроелектроника, његова критика теорије еволуције је поново модерна. Волео бих да једног дана буде објављено и друго издање у неком другом преводу Аристотела и да ми можда будемо једина земља, једини народ, једини језик на свету на коме има два критичка издања Аристотела. Тај дан, упркос духовној беди у којој живимо није нереално сањати. То може да се деси само ако се свуда на нашим универзитетима почне предавати филозофија на начин како је формулисао хоризонт филозофије управо Аристотел. Или је филозофија у том кључу или филозофије уопште нема. А за оне који мисле супротно важи оно што је рекао у једном дијалогу Сократ,, Они причају речи а те речи немају везе с појмовима, немају везе са стварношћу“.

БОКА 31: ЗБОРНИК РАДОВА ИЗ НАУКЕ, КУЛТУРЕ И УМЈЕТНОСТИ

Илија Лалошевић: ЦРКВЕ У МОРИЊУ И РАТИШЕВИНИ, БАСТИОНЕ ТЕРАСЕ У КОТОРУ

Рад мр Зорице Чубровић, архитекте-конзерватора из Регионалног завода за заштиту споменика културе, на тему Истраживања и рестаурација цркве Св Трипуна у Морињу, прилика је за сагледавање историјских слојева и вриједности садржаних у градњи ове цркве. Рад показује како се на основу историографских података, архивских података долази до сазнања о споменицима културе а који као резултат имају квалитетну рестаурацију цркве за коју је извјесно средњовјековно поријекло, као што је то случај са већином цркава у Боки. Црква у Морињу је обновљена 80-тих година 17. вијека. Сјеверни дио Боке од Рисна до Кумбора ослобођен је од Турака 1684. а Херцег Нови 1687. године. Једна од значајних фаза цркве у Морињу може се узети за период након 1684. године. У раду је дата читава хронологија градње, дата су архитектонска и архивска истраживања, базирана на катастарским плановима из почетка 19. вијека који су најбољи извори за проучавањ и много ранијих времена.

Следећи рад је рад Катарине Николић са темом Црква св. Врачева Козме и Дамјана у Ратишевини. Истраживања су вршена за потребу израде пројекта санације. Ријеч је о малим сеоским црквама, нема података за неку апсолутну хронологију, али може се, кроз обимна и студиозна истраживања, направити једна релативна хронологија, да се успостави међусобни однос тих фаза, утврди која је фаза најстарија и како је даље сукцесивно текла архитектонска историја тих сакралних објеката. У оквиру села Ратишевина - Катарина Николић, наводи податке из опште историје мјеста и опште споменичке вриједности, карактеристике почев од културног пејзажа, па преко амбијенталних вриједности села са том архитектуром како стамбеном тако и помоћних објеката, подзида, култивисаних површина до сакралних објеката који у архитектонском и културном смислу крунишу те амбијенте. Опет је прекретница 1687. година када је подручје Херцег Новог и залеђа ослобођено од Турака. Оно што је значајно да се овдје ради о једном веома старом објекту, засигурно средњовјековној цркви. У самом чланку дата је веома квалитета техничка документација као предуслов да се приђе обнови цркве.

Илија Лалошевић представио је и свој рад Кортине и бастионе трасе Которске тврђаве.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Ово је један од чланака у низу који су објављени у ранијим бројевима Боке када се ради о фортификационој архитектури, углавном млетачког периода. Прво је приређена серија чланака о фортификационим објектима Херцег Новог, а овај чланак је један у низу који се бави которском тврђавом, разматра историјске токове око утврђивања града Котора. Према нашим сазнањима то је почело у раном Средњем вијеку с тим што постоји велика вјероватноћа да је то почело од римских времена али нажаалост немамо конкретних података који би то доказали. Оно што је сигурно да је највећи дио которске тврђаве, практично заснован у 13, 14. вијеку када је доживио енормни еконсомски процват и када је могао да обезбједи велика материјална средства да се приступи изградњи комплетних бедема око читавог градског подручја. Тај се процес наставио од 1420. па до краја млетачке владавине када су Млечани те старе кортине и бедеме, који су били грађени за ватрено оружје, постепено претварали у бастионе трасе, тако што су старе бедеме снижавали и додавали закошене зидове са спољашне стране, пунили тај дио насипом да би тако снижени закошени бастони могли да поднесу ударе артиљеријског оружја споља а исто тако и динамичке ударе које прозводи пуцање топа са самог бастiona. Овдје се наводе и разна стратешка разматрања потребе израде утврђења, гдје је сјеверна кортина била најделикатнија читаво вријеме млетачке владавине , јер су многе војске могле лако да приђу било с копна од Доброте или с мора, као што се искрцао чувени Барбароса. Бедеми су били у изградњи и имамо и данас трагове и историјске факте који о томе говоре. Затим имамо западну кортину, према мору, која је преживјела највише преправки због великих општећења. И на крају тврђава у брду и њене кортине и бастioni који су највеће преправке доживјели у вријем Шћепана Малог када је Млетачка република предузела огроман процес реконструкције тих тврђава вјероватно под изговором опасности од Шћепана Малог. По свој прилици ти су радови судећи по неким документима тајног млетачког архива углавном били непокретни и више су служили да се на неки начин „опере“ новац и изграде палате неких локланих моћника. Оно што се сада може рећи о тим тврђавама у брду је да су скоро потпуно запуштене, минорно валоризоване, а једино што је урађено је њихово стављање у туристичку понуду што није ни приближно ономе што би та которска тврђава могла да донесе граду у смислу његове презентације, валоризације и стављања у функцију културног туризма.

Горан Максимовић: НАЈВРИЈЕДНИЈИ РЕГИОНАЛНИ ЧАСОПИС

31. број годишњака "Бока" је значајан прво зато што наставља велику и значајну традицију излагања овога годишњака и друго зато што је ово један од заиста најврједнијих регионалних часописа приморскога, или тог – медитеранског, простора, оцјена је Горана Максимовића.

"Бока" је, као регионални часопис усмјерена, наравно, на истраживање, прије свега, бококоторскога простора и историје града Херцег Новог али полазећи од појединачнога часопис својим интересовањима и научним интегритетом иде према општем. То опште и посматрање регионалних података, чињеница из историје, догађаја и личности је значајан у том смислу што се тај регионални аспект посматра у два некаква идентитета или два цјеловита контекста; један је јужнословенски – посматрање у корпусу научне, и књижевне, и културне периодике везане за простор јужнословенских народа, прије свега народа који су живјели у некадашњој великој Југославији и, са друге стране, то је тај медитерански контекст, медитерански ареал у којем се заиста приморски, јадрански простор, затим историјски простор Боке Которске и Јадранскога приморја посматра у медитеранскоме кругу и медитеранском контексту. Радови који су укључени у 31. број "Боке" су разноврсни по истраживачким интересовањима, сваки на свој начин је веома специфичан и интересантан...

Први текст у 31. броју часописа "Бока" је библиографско истраживање и библиографски рад Невенке Митровић, која је иначе замјеник главног уредника годишњака "Бока". То је библиографија Боке за период од 1999. до 2010. године, значи то је отприлике тај неки други циклус излагања "Боке" и кад је он био библиографски и обрађен по свим оним међународним стандардима УДК класификације, тако да практично на једноме мјесту – у овом веома прецизном и пажљиво уређеном простору Невенке Митровић имамо заправо податке о томе ко је у последњих десет, односно, једанаест година објављивао и шта је све објављивано у годишњаку "Бока". Потом доцент доктор Илија Лалошевић има текст који је посвећен архитектонским рјешењима, кортинама и бастионима Которске тврђаве, магистар Зорица Чубровић се бави истраживањима и рестаурацијом цркве Св. Трипуна у Морињу а Катарина Николић има текст о цркви Св. Врачева Козме и Дамјана у Ратишевини. Саша Недељковић је објавио текст и оглед о Србима католицима на Јужном

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

приморју од 1918. до 1945. године, Анита Мажибрадић је објавила истраживање о старој породици Смедја из Пераста и њеним посједима на простору Боке Которске а Марија Црнић Пејовић оглед о сточарима и градитељима, то јест становницима руралних насеља херцеговскога краја. У рубрици "Прилози" објављен је текст или прилог Слава Стојковића – Прилози за биографију архимандрита Севастијана Дабовића, а трећа цјелина у овом броју часописа, која је направљена као архивска и историјска грађа, објављује истраживање Горана Ж. Комара; то је његов Прилог историји цркве Св. Петке и Св. Ане на Савини...

Када је ријеч о библиографији једнога научнога часописа, она је драгоцјена из више разлога. Прво зато што је свака библиографија нека врста сигнала и информације за даље истраживаче које текстове би могли да користе у својим будућим научним истраживањима. у том смислу је сваки библиографски посао веома захтјеван; тражи прецизне и потпуно аутентичне записе свих података и свих извора који су објављени у једноме часопису или годишњаку, као што је зборник "Бока". Са друге стране израда библиографије подразумијева и одређене, веома строге и прецизне, међународне стандарде за израду библиографских текстова и огледа тако да је у том смислу Невенка Митровић заиста овај свој

приређивачки посао усмјерила у та два правца. Значи, са једне стране веома прецизни и поуздани подаци о свим прилозима који су објављени у годишњацима

"Бока" у периоду од 1999. до 2010. године, и са друге стране поштовање свих међународних стандарда за израду библиографских јединица.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Оно што је веома важно - из ових пописа објављених радова ми тачно видимо заправо и како је у том другом циклусу излажења часописа "Бока" конципирана уређивачка политика. Значи, велики број значајних текстова посвећених истраживању историје бококоторскога простора, наравно, у центру пажње је увијек град Херцег Нови, затим истраживање архивске грађе, архивских докумената и извора који могу бити драгоцени за даља истраживања овога простора и, оно што је веома важно, то је та историјска отвореност за практична истраживања и архивске изворе и документе од средњег вијека, од оних најстаријих записа и докумената који су присутни у архивима и рукописним одјелењима различитих библиотека и архивских институција на овом простору Јадранскога приморја, преко оних текстова који се баве описом историјских догађаја, који се баве на неки начин тим дескриптивним приступом, до текстова који се баве описом књижевних појава, феномена, расправа, огледа – свега онога што је у свом средишту имало Боку Которску и град Херцег Нови са једне стране, са друге стране град Котор, с треће стране Рисан; значи оне најзначајније историјске локалитете на овоме простору. Наравно ту се налази и Пераст, и Доброта и читав низ других градова и мјеста на простору Боке Которске који су на основу увида у ову библиографију у последњих десет, односно једанаест, година били у средишту пажње истраживача и аутора годишњака "Бока"...

саша Недељковић има веома интересантно истраживање о Србима католицима на Јужном приморју у периоду од 1918. – значи од завршетка Првог свјетског рата, па до 1945. године односно завршетка Другог свјетског рата. саша Недељковић је познати истраживач који се већ дуже времена бави феноменом, односно истраживањем историје, и културнога живота, и позиције и мјеста Срба католика на Јадранском приморју. То је, наравно, једна од правих и великих тема српске историографије и бројних српских истраживача, а наравно, у средишту пажње Саше Недељковића је управо простор Дубровника, значи Јадранског јужнога приморја: Дубровника, Херцег Новог и Котора. У том простору он заправо истражује како и на који начин су функционисали Срби католици и на који начин су они били, са једне стране саставни дио свога етноса – свога српскога националног корпуса, и са друге стране како су та њихова римокатоличка вјерска одређења била на неки начин не само значајна за очување њиховога националног идентитета, него су били и стални подстицај да они непрестално успостављају мостове према Србима и оном дијелу српског националног корпуса који је припадао православном - већинском хришћанском корпусу. у том смислу је истраживање Саше Недељковића веома значајно и драгоцено, и оно показује како су на том простору

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Јужнога приморја, прије свега Дубровника, Херцег Новог и Котора, Срби католици формирали читав низ институција које су их управо снажно везивале за идеју српства са једне стране, за идеју југословенства са друге стране, јер – не заборавимо, 1918. године је формирана и та заједничка југословенска држава, и на крају како су они формирали читав низ институција које су им омогућавале да се што прецизније и што јасније духовно изразе, затим да искажу читав низ својих и научних интересовања, и културолошких интересовања, и књижевних интересовања итд. Ово истраживање, наравно, води рачуна и о нечему што је, не само овај књижевни, културни и историографски контекст; води рачуна и о нечему што је слика приватног живота у међуратноме периоду, приватног живота који је био карактеристичан управо за Србе католичке вјере на овом простору тако да се ми упознајемо, рецимо, са начином организације Соколских друштава, са читавим низом других институција које су на неки начин биле израз тог приватног живота и интересовања која су карактерисала Србе католике на Јужном приморју. Затим се указује на све оне значајне културне везе, и духовне, и историјске, и привредне везе између Срба католика на Јужном приморју и Београда као престонице тадашње Краљевине Југославије као неке духовне престонице српства. Саша Недељковић у свом истраживању стално указује на оне значајне Србе католике из 19. вијека, прије свега дубровчана, који су, захваљујући свом веома јасном националном одређењу и идентитету, очували ту идеју Срба католика као припадника српског националног корпуса и оних људи који су на неки начин стално позивали да вјерске разлике не би требале да буду препрека за очување етничког јединства српског народа. Наравно да је касније у 20. вијеку читав низ лоших и негативних историјских околности тај дио српског корпуса, онај дио баш који је припадао католичкој вјери, углавном истиснуо из српског етничког бића и на неки начин их је усмјерио или ка хрватском етничком идентитету или, са друге стране, према југословенском идентитету поготово у комунистичкој Југославији, који је касније изгубљен, поготово у оним ратовима `90-их година и практично су се дефинитивно потомци Срба католика из 19. вијека и са почетка 20. вијека углавном изгубили и данас су више постали нека врста историјске и историографске теме и нечега што је у самом овом истраживању Саше Недељковића утолико и драгоцјеније и значајније јер потврђује један веома значајан сегмент нашег националног идентитета који се углавном изгубио или је постао на неки начин спорадичан, постао је прави куриозитет а не једна веома јасна и значајна национална појава.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Када је ријеч о тексту Аните Мажибрадић она се бави истраживањем старе породице Смеќја из Пераста. То је била једна од најбогатијих бокељских породица с краја 17., затим 18. и 19. вијека. Читав низ значајних палата и посједа на простору Боке Которске од Пераста, Котора и Доброте па све до Рисна и херцегновскога подручја, прије свега Баошића, је припадао овој угледној и значајној породици из Пераста. Анита Мажибрадић се управо бави истраживањем историјата те породице и посједа које је та породица имала у свом своме власништву и који су на неки начин били израз њенога богатства, али и њенога утицаја и улоге који су имали у том историјском раздобљу на простору Боке Которске.

Расправа Марије Црнић Пејовић о сточарима и градитељима, то јест становницима руралних насеља херцегновскога краја је утолико значајнија што се она управо из перспективе историје личнога живота бави истраживањем простора Боке Которске, прије свега тог херцегновскога залеђа односно руралнога простора. Она показује како су становници који су живјели у залеђу Херцег Новог, који су добрим дјелом касније и лагано насељавали Херцег Нови, заправо била она здрава биолошка снага која је одржавала снагу овога града, како су они организовали свој приватни, привредни и економски живот. Бавили су се сточарством са једне стране и са друге стране су се бавили градитељством, односно били су значајни и угледни зидари и градитељи овога дијела Јужнога приморја, и на неки начин су обиљежили читав низ значајних градитељских пројеката, читав низ објеката и палата које су на овом простору подигнуте у 19. и 20. вијеку припадају управо тим становницима херцегновскога залеђа.

Веома важан текст је прилог Слава Стојковића за биографију архимандрита Севастијана Дабовића који је значајна личност за историју Српске православне цркве и читавог српскога народа. Његова породица је водила поријекло из Сасовића – у залеђу Зеленике, они су средином 19. вијека отишли у печалбу у Америку, Севастијан је тамо рођен и читав његови живот, читава његова свештеничка и духовна каријера је била остварена у Америци. Значајан је заправо као први свештеник и прва значајна висока личност Српске православне цркве која је конституисала и поставила темеље Српске православне цркве на западноамеричком континенту. Севастијан Дабовић је значајан и јер је по повратку на просторе Србије, једно вријеме боравио у манастиру Жича а долазио је и на просторе манастира Савине. Истраживач нема поуздане изворе о томе и нема поуздане податке о томе да ли је Севастијан Дабовић приликом тог доласка у манастир Савину и Боку Которску, пошто је то било непосредно пред његову смрт – већ у позним годинама живота, да ли је

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

имао снаге да посјети свој ужи завичај, своје родно село и село својих предака у Сасовићима, али су читаво ово страживање и сви ови прилози веома драгоцени за даље трагање за биографијом и израду једне монографије о личности Севастијана Дабовића.

Горан Комар као један од најзначајнијих истраживача херцеговског и босанског простора у периоду од 17. до 19. вијека и овога пута је понудио неколико докумената који су драгоцени за разумијевање историје цркве Св. Петке и Св. Ане на Савини. Горан Комар је познат по томе да има осјећај за значајне историјске документе, да он те документе на прави начин зна да предочи и представи савременој научној, књижевној и историографској публици. Тако су и ове његове расправе један од тих прилога који доприноси бољем упознавању историје Боке Которске, прије свега историје Српске православне цркве на простору Боке Которске, у том периоду између 17. и 19. вијека, али су његова интересовања наравно усмјерена и према 19. вијеку и према оним догађајима и документима који су старији од 17. вијека, али су управо 17. и 18. вијек ужа област његових интересовања.

Иако је Бока регионални часопис идеје које нуди, идеје које већ тридесетак година и дуже поклања научној публици на овом јужнословенском и медитеранском простору – на свесрпском простору, су просто универзалне и то су идеје које имају за циљ да значајне догађаје из историје Боке Которске и града Херцег Новог предоче савременој публици прије свега научнога интересовања али и другој публици која има пригодна или само информативна интересовања, и да те значајне догађаје, значајне личности и значајне идеје на неки начин остану доступни и јасни савременој публици и да на неки начин та истраживања која се појављују иницијално у Боки Которској подстакну даље разумијевање, даље истраживање и даље упознавање овога простора и, прије свега историје Боке Которске у предходним вијековима. У томе је драгоценост „Боке“, у томе је драгоценост и читавог тог подухвата Градске библиотеке и читаонице у Херцег Новоме – да обнови и на неки начин одржава „Боку“ као један високо рангирани и значајан научни часопис и мислим да је то добар примјер како би требало и у другим срединама, које имају драгоцену историјско наслеђе, формирати научне часописе и онда те часописе усмјеравати управо према истраживању историјских извора и грађе, њиховом описивању о представљању савременој научној публици. „Бока“ број 31 само потврђује ту своју квалитетну уређивачку политику, ту своју веома прецизну и јасну концепцију и у том смислу заиста заслужује све похвале.

PRESS ПРОМОЦИЈА ТРГА ОД КЊИГЕ: Јасмина Нинков, директор Библиотеке града Београда

На питање - зашто библиотеке у издаваштву, или зашто библиотеке које организују сајмове књига, или каква је уопште улога библиотеке у окружењу које није њена основна делатност, Јасмина Нинков дала је новинарима цјеловит и заокружен одговор, коментаришући прво учешће Библиотеке града београда на херцегновском Тргу од књиге.

Библиотека града Београда са великом радошћу наступа на Тргу од књиге у Херцег Новом јер доживљава тај сајам не само као манифестацију намењену искључиво издавачима, већ, пре свега, као промоцију књиге што јесте једна од примарних улога јавних библиотека. Библиотеке су важан темељ те културне мисије било које државе и било које нације, оне то веома успешно раде упркос свим тешкоћама са којима

се суочавају и управо то је један од разлога због којих Библиотека града Београда и има годинама издавачку делатност, а поготово данас се труди да је развија и даље, да је профилише али, не само кроз издавачку делатност, већ и преко свих других делатности, па и снажне међународне и регионалне сарадње. Библиотека града Београда је највећа јавна библиотека у региону – има 76 објеката у Београду, има рекордни број чланова, прошле године око 140 000, преко 1 000 000 корисника и годишње организујемо око 3 500 културних догађаја. Поред тога радимо веома различите пројекте, имамо активну међународну сарадњу и чланови смо свих

светских организација и асоцијација у овој области, али смо такође и чланови Удружења издавача Србије и недавно уједињење овог удружења десило се управо у Библиотеци града Београда.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Издавачка делатност једне библиотеке, па и Библиотеке града Београда, није иста нити слична издавачкој делатности било којег другог издавача; ми не пратимо трендове, не објављујемо пуно, та наша делатност није везана за неку трку да ове године имамо оволико или онолико наслова. Наше књиге су, рекла бих, вечне и трајне, просто комуницирају у једном дужем периоду са нашим корисницима и идеја је да те књиге буду оне које нико други неће штампати, које нико други неће пронаћи и које управо недостају на полицама библиотека, и на полицама правих књигољубаца, које недостају нашој културној историји.

Једна од наших најбољих и најбитнијих библиотека јесте „Баштина“ у којој су објављене књиге које су директно из наших фондова; имамо фонд „Старе и ретке књиге“ и фонд „Књиге о Београду“ - изузетано значајан и изузетно богат, и из тих фондова се црпе инспирације и објављују битни и важни наслови. Међу њима је библиофилска реткост књига - штампана на готици оригинално 1757. године. Та „Споменица“ је објављена у овој књизи на оригиналу, али је паралелно са тим дат превод и ту се сада виде историјски догађаји везани за београдску тврђаву. У тој истој библиотеци смо објавили „Отмени град“ и то је први, можемо данас слободно да кажемо, туристички водич или водич уопште кроз тадашњи Балкан или тадашњу Европу. То је непознати аутор путујући забележио и записао и ово је једна од првих књига, такође писана на готици, а ми поседујемо можда и једини примерак тог водича где се први пут помиње, име Београд, то је 17. век. И овде смо објавили паралелно оригинални текст, све карте и превод на српски језик, а размишљамо да кренемо са енглеском верзијом и да то буде стандардна туристичка понуда Београда. У оквиру те библиотеке је и велика монографија „Београд над Дунавом“ која приказује изузетно вредну картографску колекцију породице Аћимовић. Све карте су сложене у овој књизи и објављене двојезично; то је изузетно вредан историјски документ, те мапе и карте су од изузетне важности и то је, такође, једна од књига која нема време, која траје у једном дужем периоду, увек је вредна и ми је, такође, редовно доштампавамо.

Поједине библиотеке и издања, као што су „Успомене“ Милована Видаковића или као што је Стијовић, везана су за оне историјске личности из наше културне историје чије награде, или награде које носе та имена библиотека додељује. Установили смо прошле године награду „Милован Видаковић“ за најбољу путописну прозу. Додељујемо је заједно са општином Сопот, јер смо сматрали да та проза негде измиче интересовању критичара а додељиваћемо је сваке две године.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Подсетићу вас да Библиотека града Београда већ преко тридесет година додељује награду „Ђорђе Јовановић“ за најбољи књижевни есеј, такође додељујемо награду „Катарина Амброзић“ и једну од књига коју смо објавили јесте њена монографија о Стијовићу. Катарина Амброзић је била чувени историчар уметности и, по њеној жељи, из њене заоставштине Библиотека града Београда сваке године додељује награду „Катарина Амброзић“ најбољем студенту историје уметности вредности око 3 500 евра, који са тим средствима борави три недеље у Паризу да би на лицу места видео трајна дела историје уметности и након тога држи једно предавање у нашој библиотеци.

Једна од библиотека јесу дела или књиге о особама које су даривале; били легатори, општинари или су на било који начин учествовали у развоју културне историје и културе уопште на овим просторима. У тој едицији је и књига „Даривале су своме отечеству племените жене Србије“. Увек су људи за то заинтересовани јер у последње време врло ретко се може чути да су помињани они људи који су заиста пуно допринели културној историји а, ако погледате и Београд, све што је остало – остало је од задужбинара. Нова библиотека коју смо покренули јесте „Врхови“. У тој библиотеци желимо да објављујемо зборнике о нашим великим писцима. Прва књига коју смо објавили је „Пут по непроходи“ о академику Драгославу Михаиловићу и та књига, и будуће књиге, биће резултат научног скупа где се људи окупе и приложе своје текстове и радове. На основу тога се објављује књига која треба да у потпуности осветли, или на једном месту остави, све трагове које је поједини писац оставио у књижевној историји. За ову годину – припремамо зборник о Бранку Миљковићу - „песнику ватре“. Та ће књига бити пропраћена и једном великом изложбом, научни скуп је у септембру, и та библиотека ће се и даље развијати у темпу једне књиге годишње. Поред изложбе о Бранку Миљковићу приређујемо и изложбу о Достојевском и о Толстоју за Дане српске културе у Русији, која ће бити организовани у Москви од 7. до 14. новембра. Припремили смо и биће већ до краја овог месеца објављена поводом 80 година од оснивања „Илустрована историја Библиотеке града Београда“....

МУЗИЧКИ ПРОГРАМИ ТРГА ОД КЊИГЕ

Александар Бубања, гитара, рођен је 1990. године у Котору. Основну музичку школу је завршио у Херцег Новом у класи проф. Мића Познановића. Средњу музичку школу завршио је у Котору у класи проф. Бојане Брајовић, а прву годину Академских студија у класи проф. Зорана Крајишника. Тренутно је студент треће године Музичке академије у Сарајеву у класи магистра Дарка Карајића. Током школовања учествовао је на многим фестивалима и мастеркласовима код чувених свјетских професора као су: Филип Вила, Никита Коскин, Гаел Солал, Срђан Тошић, Вера Огризовић, Јан Ирвинг... Од петнаесте године учествује на многим културним манфестацијама уључујући и Трг од књиге.

28.07.

ЈЕДАН ДАН СА ФАМИЛИЈОМ КИШ / Драган Копривица
(Награда „Марко Миљанов“)

АВЛИЈА БИВШИХ / Милан Кнежевић

БИВШЕ КРАЉЕВСТВО / Андрија Радуловић
Говоре: Проф. др Драган Копривица, Проф. др Горан Максимовић,
Милан Кнежевић и Андрија Радуловић

ЈЕДАН ДАН СА ФАМИЛИЈОМ КИШ-Драган Копривица

Горан Максимовић: КАМЕРНИ ТЕКСТОВИ СА ЗНАЧАЈНИМ ПОРУКАМА

Представљање драмске трилогије *Један дан са фамилијом Киш* је интересантно из више разлога. Ради се од драмским текстовима Драгана Копривице који потврђују високи књижевни углед овога писца. Све три драме, *Један дан са фамилијом Киш*, *Септембар фест* и *Киднапер* представљају његов критички драмски израз. Прва драма, по којој је књига насловљена, интересантна је пре свега зато што се ради о драмском тексту који је настао као парафраза на основу романескне прозе Данила Киша и романа *Башта, пепео*. *Један дан са фамилијом Киш* је организована као нека врста драмске исповести у којој се поједини мотиви из романа *Башта, пепео* на одређени начин тумаче у самом

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

драмском тексту. Драмски запис је веома квалитетан, интензиван, доживљен и снажан тако да је сама слика породичног живота фамилије Киш веома аутентична. Копривица је направио драмски заплет тако што је фамилију Киш сместио у једну нетипичну ситуацију у којој отац напушта породицу. Иначе отац писца Данила Киша је био виши инспектор државних железница Краљевине Југославије и писац Југословенског реда возње железничког, аутобуског, бродског и авионског саобраћаја.

Тај необични јунак је у једном тренутку напустио своју породицу и то је оставило снажан печат на младога Данила Киша и касније на његово књижевно стваралаштво али и на целу фамилију. Неколико значајних ликова Копривица укључује у овај текст - Данила Киша у две перспективе, младог Данила који је на прагу ступања у свет књижевности, затим се појављује и дух Данила Киша као оствареног писца али и писца који је преминуо 1989. године и који тим својим оглашавањем жели да успостави одређену равнотежу према свом тексту, према свом књижевном животу и према свим јунацима који су у том његовом драмском тексту приказани али који су можда на непотпун начин представљени. Оно што је веома значајно за *Један дан са фамилијом Киш* јесте да се сви нерашчишћени односи и рачуни, у овом тексту изравњавају и изнова се успоставља један вид породичне хармоније. Веома упечатљив лик је мајка Данила Киша која је ауторитетом и снагом чувала идентитет породице и после брачног краха.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

У другом драмском тексту, *Септембар фест*, ради се о једној врсти комедије која је прожета снажним сатиричним набојем у чијем основном заплету се расправља о феномену жирирања и додељивања књижевних, у овом случају позоришних награда. Нормалну линију живота нарушава један тренутак додељивања књижевне односно позоришне награде на фестивалу. Појављује се читав низ маргиналних ликова који покушавају да услове додјељивање награде, а на крају се публика јавља као врста врховног судије која је снажним негодовањем извиждала рад жирија и показала да се не слаже са том врстом односа према додјељивању престижних награда и признања.

Дуо драма *Киднапер* је веома интересантна и специфична пре свега зато што драматизује однос између писца и његових читалаца. Реч је о једном амбициозном а неоствареном писцу који на сваки начин покушава да изгради своје књижевно име. Одлучује да скрене пажњу на себе тако што ће киднаповати једног читаоца. Међутим тај његов киднаперски захват поприма комични обрт тако да се други јунак у овој дуо драми наједном преображава у критичара и тумача књижевних текстова овог неоставреног писца.

Оно што је карактеристично за драмску трилогију Драгана Копривице јесте да су то камерни текстови у којима се не појављује велики број глумаца али је њихова улога самим тим значајнија. Сатирични и комични ефекти у овим драмама су веома снажно изражени кроз језичку комику и сматрам да је Драган Копривица прави мајстор у обликовању таквих порука и идеја.

АВЛИЈА БИВШИХ / Милан Кнежевић

Драган Копривица: КЊИГА ПРОДУХОВЉЕНИХ ЕПИТАФА

У сивилу црногорске књижевне продукције, у поплави такозваних "генијалних откровења" књига Милана Кнежевића "Авлија бивших" представља право литерарно освјежење, зрак свијетла у актуелном литерарном сивилу, из пера бесумње најталентованијег међу младим пјесницима, који са лакоћом миксује жанрове у игри са формом, пишући у прози поетски, и стварајући пјесничке медаљоне као новеле.

У духу Енгелсове да се у знак тријумфа духа човјечанство смијехом опрашта од прошлости, што је и последња инстанца односа према ономе што је било, Кнежевић прави властиту књигу смијеха, али не и заборав, показујући како јунаци са наших, или било чијих других простора, загледи у пролазност и своје пређене путеве, нијесу у стању осјетити тренутак преласка у онострано.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

У овој књизи продуховљених епитафа дато је шездесет варијација на тему пролазности људске јединке, суочене са смртношћу, и исто толико осмијеха, који тријумфују над заборавом и човјekom, који је увијек био и остао "једна сламка међу вихорове". Присутан је идентичан број коментара на нивоу опроштаја од некад живих и живахних малих-великих јунака, што све баца посебно гротексно свјетло на тему пролазности, испраштања од свијета и вијека.

Иначе, књижевна прапостојбина аутора засигурно је руска литература. Могла би се потражити на Гогољевим степама, као и код многих оних, који су са задовољством изашли из његовог шињела.

Ширина погледа и зрео стваралачки угао указују да је Кнежевић и онај такозвани poeta doctus, то јест учени и обавијештени пјесник, у чему му је несумњиво припомогла и стечена диплома професора српског језика и књижевности.

Као у калеидоскопу, у књизи "Авлија бивших", у збирци пјесама у прози, или малих прича у бијелом стиху, промичу трагикомични јунаци, изгубљени у времену и простору, затурени у прабини свакодневице, несвјесни да све има свој крај, па и само вријеме за њих, исто оно које се још једино плаши вјечности египатских пирамида.

Пишући о својим малим великим јунацима, Кнежевић на завидан начин, са позиције изврсног дијагностичара људских врлина, и још више мана, уз скривен, дискретан осмијех, шаље ријечи опроштаја за своје репрезенте различитих људских особина, носилаца хиљаду и једне људске слабости.

БИВШЕ КРАЉЕВСТВО / Андрија Радуловић

Драган Копривица: КОХЕРЕНТНА ПЈЕСНИЧКА ВИЗИЈА

Андрија Радуловић је он прави, својеврсни амбасадор наше књижевности у Русији, и тамо је веома познат и признат и на почетку оцјене његовог стваралаштва треба истаћи да му је недавно уручена Почасна Грамота Департамента културе Тверске губерније за високи допринос у развоју црногорско-руских културних веза, и за књигу поезије "Снијежна азбука", која је објављена и на руском језику.

Ово високо признање додијељено је Радуловићу у оквиру Трећег међународног Фестивала словенске поезије "Пјевајућа писмена", који је одржан у Тверској области - Руска федерација, од 25. до 28. маја ове године. Током последње деценије Радуловић је, иначе, имао низ гостовања у Москви, Петербургу, Тверу и другим руском градовима на позив Савеза

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

писаца Русије, Министарства културе, Државног универзитета у Петербургу и других научних и културних институција Руске федерације.

Учесник је више фестивала поезије, књижевних трибина и културних догађања у Русији, а његова поезија заступљена је у чувеној Словенској антологији "Из вијека у вијек", објављеној у Москви 2003. године у редакцији истакнутих руских писаца, критичара и академика.

Такође је учесник књижевно-научног скупа "Његошеви дани" у Русији 2001. године, као и низа других манифестација. Андрија Радуловић се бави и превођењем савремене руске поезије: Николаја Рубцова, Јурија Кузњецова, Валентина Сорокина, Вјачеслава Купријанова, Станислава Куњајева и других.

Када пишемо о поезији Андрије Радуловића, треба свакако имати у виду да је ово његова девета збирка пјесама, при чему је "Огњено ребро" преведено на бугарски и румунски језик, а аутору је досада додијељено укупно једанаест значајних књижевних награда и признања.

Због свега наведеног сасвим је и разумљиво да је Андрија Радуловић у својој збирци пјесама "Бивше краљевство" сачинио кохерентну пјесничку визију, заокружено и зрело виђење одабране теме о синтези два координатна система – времена и простора. У уводном слову угледног руског пјесника о овој књизи, Вјачеслава Купријанова, учено је да Радуловић "гледа на свијет преко незаборавне културне историје, спајајући муњевито својом поетском фантазијом разна историјска и преломна времена".

Но, уз ово, аутор збирке је исто тако спојио разне свјетске дестинације, и на тај начин их свезао и увезао у исту тачку пресијека. Циљ је био супротан оном, такозваном, Великом праску, након којег је настао Космос, то јест: на особен пјеснички начин вратити вријеме на првобитни тренутак и распоред ствари, сажети вријеме и простор у једну пјесничку раван, а све у трагању за смислом постојања. Притом се аутор користи брижљиво одабраним симболима, преко којих и препознајемо тачак историје, као и такође брижљиво одабраним дестинацијама на земноме шару, са циљем "умрежавања" и приближавања временских и просторних координата у једну тачку, у један заокружен поетски поглед.

Радуловић на префињен начин трага за универзалном душом, свевидећом, и оним универзалним духом, како стоји код Хегела, која све разумије, доводи у ред, доказује да се иста духовност само промеће кроз различита времена, уз печат сваког од њих понаособ. Овакав пјеснички угао представља, у ствари, успјешну паралелу филозофског поимања Хегела о апсолутном духу, који се, кроз различите епохе сели из једног у други облик појавног, остајући увијек исти, али притом мијењајући своје форме исказивања у материјалном свијету. Радуловић у истом фином маниру промеће вјечни лик пјесника кроз различите епохе, сагледавајући

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

његову појаву, видећи га у разним лицима, из лика у лик, од кнеза Пољске и Баварске, до викинга, витеза Лапоније, грофа Трансилваније, конквистадора, руског богатира, или ратника који се бори за спас Цетиња. Ову вјечиту трансформацију свог јунака аутор успјешно заокружује пјесничком визијом свевремена и свепростора, у настојању да у једној тачки сажме вријеме, простор и човјека.

РАЗГОВОРИ НА ТРГУ ОД КЊИГЕ

Андрија Радуловић: ПОЕЗИЈА ЈЕ СРЖ, СУШТИНА И НАЈДУБЉА ИСТИНА

О сајму:

Заиста је била част учествовати на овако дивној манифестацији – Тргу од књиге у историјском граду Херцег Новом, који је препознат и познат као град писаца. Најбољи, највећи и најумнији писци и људи бивше велике Југославије живјели су и били грађани Херцег Новог; да поменемо само Марка Миљанова, Ива Андрића, Марка Цара, Стевана Раичковића, Драгомира Брајковића, Бранка Ћопића, Михаила Лалића... Уписати се, макар и за један дан, у биографију овога града велика је част сваком писцу из Црне Горе, из Србије или било одакле да дође.

Надам се да ће Херцег Нови, као што је отворен и препознат као град културе и писаца, и убудуће бити отворен за пјеснике, и писце, и сликаре.

- Читају ли људи данас поезију?

Увијек је поезија била интересантна малом броју одабраних читалаца, јер је поезија аристократија духа. У најбољим временима када се у Француској читала поезија – Бодлер је говорио, да свега један посто људи у Паризу чита поезију, а у то вријеме књижевност је имала велику и посебну тежину. Данас поезију читају прави људи, поезија је суштина, срж, најдубља истина, краљица умјетности..

- Савремени поетски тренутак у Црној Гори:

Црна Гора и данас има добрих пјесника, али Црна Гора је још увијек у знаку Његоша – једног од највећих словенских пјесника, а засигурно и даље водећег јужнословенског пјесника. Ја сам имао ту част да учествујем 2001. године на Његошевим данима у Русији и чуо академика Александра Панченка, који је био побратим Никите Толстоја, који је рекао да Руси таквог писца немају као што је Његош, и он је дошао да се

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

поклони Његошевој поезији. Ми смо тада на Државном универзитету у Петрограду, уз помоћ Министарства културе Русије и града Петрограда, организовали Његошеве дане у Русији. Сами Руси су били веома заинтересовани зато што се ради о једној величини коју и они поштују. Један од највећих савремених руских пјесника - Јуриј Кузњецов, који је недавно преминуо, ми је лично говорио да пјесник не може бити велики ако није пророк, а Његош је пророк.

Колико су пјесници данас пророци?

Тешко је одговорити на то питање. Има добрих пјесника и Црна Гора и регион. Нажалост они пјесници које сам ја волио и цијенио и који су били пророци одлазе са животне сцене. Посебно сам цијенио Бранислава Петровића, Новицу Тадића, Драгомира Брајковића. Има добрих пјесника и биће, јер имамо велику традицију, имамо велику утемељеност у европској култури и књижевности.

СВЕЧАНО ЗАТВАРАЊЕ – Уручивање плакета Трга од књиге

НАГРАДЕ НА ТРГУ ОД КЊИГЕ

Плакета за издавачки подухват године

Казимир Маљевич, *Бог није збачен*, Сабрана дела, Плави круг-Логос, Београд, 2011.

Плакета за најљепшу књигу

Зоран Живковић, *Пет дунавских чуда*, Завод за уџбенике, Београд, 2011.

Плакета за најбољу едицију

Аристотел, *Изабрана дела 1-6*, Paideia, Београд, 2006-2011.

Плакета за дјечију књигу године

Мошо Одаловић, *Молитва за маму*,

Панорама, Приштина, 2011.

***** У Жирију су били: проф. др Горан Максимовић, Војислав Булатовић, графички дизајнер и проф. Ратко Павловић**

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Приликом избора награђених наслова жири се руководио естетским, етичким, научним, књижевним и културолошким начелима, која потврђују да књига и издаваштво имају прворазредну мисију за обликовање људских идеја и укуса. У том погледу сабрана дела Казимира Маљевича, затим књига Зорана Живковића *Пет дунавских прича*, Аристотелова *Сабрана дела*, те књига Моша Одаловића *Молитва за маму*, остварују ту мисију у најбољем виду и дају пуни смисао издаваштву, а самим тим представљају и исконске чуваре логике читања и промишљања над текстом.

Сабрана дела Казимира Маљевича обухватају стваралачки опус једног од најзначајнијих авангардних сликара и писаца руске естетске и теоријске мисли. Радови и текстови су распоређени према хронологији настајања или објављивања, од 1913. године, у којој доминирају кубистичке и футуристичке идеје и поетике, до радова и текстова из двадесетих и тридесетих година у којима доминирају поетичке идеје супрематизма.

Књига *Пет дунавских чуда* Зорана Живковића привлачи пажњу на први поглед: луцидним рјешењем корица, изузетно квалитетним повезом и креативном типографијом. Онај други који следи након отварања корица није ништа мање ефектан. Напротив, плијени креативношћу, растерећеношћу класичном формом и освајањем слободе у графичком обликовању књиге. У том смислу, књига представља један од најљепших примјера посвећености у приближавању књиге комплетном умјетничком 3D објекту. Мале графичке игре које примјеђујемо тек на други мах оплемењују успјешно овладан простор у којем сам текст остаје у фокусу читалаца, а све остало дефинитивно употпуњује основну идеју аутора.

Аристотелова *Сабрана дела* (прво коло које сачињавају књиге: *Физика*, *Метафизика*, *О деловима животиња*, *Тописка*, *Софистичка оповргавања*, *О небу*, *О постајању и пропадању*, *Аналитика 1-2*), у новом преводу, са новим и потпуним коментарима и напоменама текста, које је на одличан начин урадио Слободан У. Благојевић, изнова разоткривају читав један драгоцјени свијет филозофских идеја античког свијета, а затим потврђују чињеницу да је Аристотелово дјело снажно утицало на развој нововјековне европске филозофске мисли.

Књига Моша Одаловића *Молитва за маму* потврђује животворност књижевности за дјецу, снажне и искрене емоције, лирско евоцирање успомена на мајку, а затим и на рано дјетињство. Све пјесме се одликују изразито одњегованим пјесничким језиком, у којем се дочарава веома живописан и доживљен свијет дјетињства и младости.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

Књига књигу отвара

Владимир Меденица, уредник Логоса- РИЈЕЧ У ИМЕ НАГРАЂЕНИХ

Ово је заиста изузетно признање, и чини ме изузетно срећним, јер је ово моје прво признање од неке установе, од неког сајма књига, од неке Библиотеке. До сада је ова књига имала одјека код појединаца али установа подразумева заједницу и утолико ми је награда дража.

Надам се да исто такво мишљење и исту такву захвалност деле са мном и други издавачи.

Ја проповедам истину као незаборав, међутим на промоцији ове књиге ја сам заборавио оне захваљујући којима се ова књига појавила. То је група мајтора из штампарије Графичар и овом приликом желим посебно њима да се захвалим, јер мајсторима можемо захвалити и наш опстанак.

Драго ми је што сам ову Плакету добио управо у Херцег Новом, изузетно лепом граду, на овом прелепом Тргу, и на Тргу од књиге, од слова.

Ријеч на затварању: Радован Божовић, секретар Секретаријата за друштвене дјелатности Општине Херцег Нови

Убијеђен сам да је овај сајам сачувао култ књиге, да је оснажио књигу...која је вјечна јер има више него три димензије. Књига има тежину која нам се отисне на меморију. Књига има дубину која остаје у души. Опет, књига је лака јер се дуго послџе читања носи у глави. Књига не може да умори, већ само тражи још, зато је и наша порука да "Књига књигу отвара". Ми смо све учинили да тако и буде.

Трудили смо се да представимо све наслове које смо сматрали квалитетним. Пронашли смо занимљиве бесједнике и саговорнике. Позвали смо оне издаваче који имају шта да понуде. А, све то смо укомпоновали са адекватним музичким и драмским програмом. Тиме смо за посјетиоце створили комплетан културни доживљај. А, свакако, највише се поносимо отварањем Сајма, које је увеличао концерт Академског хора "Collegium musicum" из Београда, са диригентом Даринком Матић – Маровић. За организацију овог концерта захваљујемо се Генералном конзулату Србије.

Херцег Нови има публику и читаоце са изоштреним укусом. Уосталом, укус и критеријуми наше публике се стално изоштравају, јер се квалитетни фестивали смјењују као на траци и наша чула су стално под напоном.

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Управо смо апсолвирали "Дане музике", вечерас "Трг од књиге", а већ за два дана ће "Ноћ културе" да отвори врата свих галерија и музеја у Херцег Новом, укључујући и бројне отворене сцене. Да би круну на наше "Културно љето" ставили "Херцеговски филмски фестивал – Монтенегро филм фестивал" и "Guitar art". У нисци ових фестивала, "Трг од књиге" има свој специфичан сјај и значај.

У име организационог одбора, Општине Херцег Нови и Јавне установе "Библиотека и читаоница" захваљујем се "најпажљивијој публици на свијету"....

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

*** Након додјеле награда на Тргу од књиге одиграна је представа **ГАРДЕРОБЕРКА** у продукцији Драмског студија КИЦ „Будо Томовић“ (Подгорица) према тексту и у режији Драгана Копривице
Играју: Адријана Жоља, Александра Влаховић, Дражен Милић, Инес Османагић, Сандра Ђоновић, Дијана Радовић, Јелена Јовановић, Ана Видаковић, Маја Ивановић, Стефан Вуковић и Ивана Плавшић
И овај програм добио је заслужену пажњу публике.

*** Најпродаваније књиге на овогодишњем Тргу од књиге су:
СМРТ ЈЕ НЕПРОВЈЕРЕНА ГЛАСИНА / Емир Кустурица; Компанија Новости-Београд

КАД ЛИШЋЕ ПАДА/ ресат Нури Гунтекин; Народна књига – Београд

МАНАСТИР ВИСОКИ ДЕЧАНИ / Светигора – Цетиње

*** Све програме Трга од књиге водиле су Драгана Влаовић и Жељка Чепић.

РЕКЛИ СУ О ТРГУ ОД КЊИГЕ:

С обзиром да сам први пут као учесник на сајму књига у Херцег Новом, моји утисци су више него позитивни. Врло сам задовољан одзивом публике и њиховим поетским укусом. Надам се да ћу, ако ме организатори позову идуће године, са задовољством поново учествовати. С друге стране сматрам да је ова манифестација веома значајна за Херцег Нови и да овај град има веома богато културно љето. Амбијент на овом тргу, уз цркву, са погледом на море, док једна читалачка публика посматра, друга пролази, представља посебан угођај и ствара специфичан однос између учесника и публике. Херцег Нови својом особенешћу, пријемом од људи и оваквим манифестацијама заслужује сва признања.
(Милан Кнежевић)

Мени се сајам књига допада, ја од првог дана када је почео присуствујем њему и мислим да је ово лепа манифестација културе града који то својом прошлешћу заслужује. Лепо је што се овај фестивал управо одвија у Херцег Новом, јер мислим да стицајем околности подела до којих је дошло, нашао се на крају државе што је за сваки град незахвално али може да буде и корисно ако се паметно ради. Мислим да овај сајам проширује видике људи, посебно је важно да проширује видике и преко границе, јер по мом дубоком мишљењу, култура нема границе. Ја сам одрастао на овом плочнику, завршио сам као амбасадор у земљама Европе, Африке и могу вам рећи да сам поносан на оно што се ради у

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

К њ и г а к њ и г у о т в а р а

Херцег Новом. Нажалост, мислим да би требало много више од онога што се чини јер је Херцег Нови и пре Другог светског рата живио културно и увек је имао ту једну културну нит . Садржај представљених дела је врло интересантан, поучан, мени се посебно допада то што Библиотека града, у првом реду захваљујући њој и директорици и уредници Зборника Бока се публикују многа питања из прошлости града и Боке. Ово подвлачим због тога што имам утисак да је Бока, иако на једном виском културном нивоу, не подценујући друге средине у Црној Гори, у том погледу доста запостављена. Да постоји само један часопис који се зове Бока за мене је мало тужно. Ја сам публиковано две књиге сада сам завршио књигу о дипломатији која ће бити издата не, нажалост за овај сајам већ за онај идуће године, у којој поред мог путовања и обилажења света никада нисам заборавио Боку. *(Неђељко Зорић)*

Као и претходних десетак година колико сам ја редовни гост Трга од књиге, и овај сајам је веома добро организован. Низ веома разноврсних програма и публика која сваку ноћ попуни све програме до поноћи, то је фасцинантно. То заправо и представља основни обилежје Трга од књиге и заиста мислим да је ово један од најквалитетнијих сајмова који се одржавају на простору экс Југославије. Трг од књиге треба и убудуће његовати и подржавати, доводити што боље, што квалитетније и необичније ауторе да просто из различитих перспектива представе и културни и умјетнички и књижевни живот и све што представља један тренутак на почетку овога вијека. *Горан Максимовић*

Од првог тренутка сам присутан на сајму књига у Херцег Новом. Сматрам да је ово један занимљив искорак, пословни, туристички а прије свега културни и да Херцег Нови постаје препознатљив у овом дијелу Боке Которске по овој манифестацији. Прије свега амбијент је за књигу, публика је дивна, и ја се сваке године питам који су то истрајни људи који свако вече долазе да слушају причу три сата одабраног програма. Ово је једини сајам књига који има двије трећине радног времена који паралелно прате културна догађања. Трећи сегмент који бих истакао јесте да је ово врло бирана, захтјевна и осјетљива публика. Ја сам се годинама увјерио да оно што пролази на другим сајмовима, овдје не може. Овај сајам има душу, има своје људе, посјетиоце који га прате и чувају. Боже помози да овај сајам опстане и да боље настави јер нема разлога да нестане. *(Ненад Новаковић - Бесједа Бања Лука)*

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ

Књига књигу отвара

Чињеница да толико људи свако вече долази, слуша, прати програме, је културни догађај првог реда. То је и светска тема како да библиотеке, култура уопште задрже пажњу појединца. За то слободно време појединца се најтеже изборити и у таквом времену довести толико људи да седе и слушају – Трг од књиге је заиста културни догађај. (*Јасмина Нинков* Библиотека града Београда)

Трг од књиге је моје омиљено мјесто за излазак годинама. Лијепе, поучне приче, занимљиви музички програми, добре представе, и ове године за посебну похвали књиге које нису прескупе. Искрено, вољела бих да сајам дуже траје. (*Бранка, пензионер*)

Има онога што треба похвалити и онога што треба мијењати. ЗА похвалу је број програма, издавача, публика... Требало би се потрудити да се о Сајму више чује.... не мислим само у Херцег Новом него у региону

(*Никола, професор*)

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ТРГ ОД КЊИГЕ 2011. ГОДИНЕ
Књига књигу отвара

Немам шта ја да коментаришем, сви који су гости на Тргу хвале и програме и организацију. Ја бих само вољела да сајам дуже траје. Драго ми је што ни киша није покварила програме. (*Маја, студент*)

Први пут ове године штандови на Тргу од књиге били су отворени два дана након завршетка сајамских програма. Можда је и то добра порука организаторима да размисле о продужетку трајања манифестације која очигледно добија на квалитету. (*Лидија, службеник*)